

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۲۵
فقه و
زندگی

تلفن همراه

مرتضی دایی چینی

زیر نظر استاد: محمد حسین فلاح زاده

نشر معروف

قم خیابان مصلاى قدس پلاک ۶۸۲

صندوق پستی ۱۵۸ ۳۷۱۶۵

تلفن ۴۱ - ۳۲۹۳۹۱۴۰

فقه و زندگی (۲۵) تلفن همراه	نام کتاب
مرتضی دایی چینی	تدوین
نشر معروف - قم	ناشر
نگارش - قم	چاپ
اول - ۱۳۹۳	نوبت چاپ
۳۰۰۰	تیراژ
۹۷۸ ۶۰۰ ۶۶۱۲ ۲۳ ۶	شابک
۲۵۰۰۰	قیمت

سرشناسه	:	دایی چینی، مرتضی، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	:	احکام صنف تلفن همراه / مرتضی دایی چینی.
مشخصات نشر	:	قم: معروف، ۱۳۹۳.
مشخصات ظاهری	:	۱۰۸ ص؛ ۹/۵×۱۹ س.م.
شابک	:	۹۷۸-۶۰۰-۶۶۱۲-۲۸-۷
وضعیت فهرست نویسی	:	فیپا
موضوع	:	تلفن همراه (فقه)
موضوع	:	تلفن همراه -- جنبه های اخلاقی
موضوع	:	تلفن همراه -- جنبه های اجتماعی
رده بندی کنگره	:	BP۱۹۸/۶/۲۱۳۹۳ت۸۵/
رده بندی دیویی	:	۲۹۷/۳۷۹
شماره کتابشناسی ملی	:	۳۷۰۰۹۹۰

به سفارش:
ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر
و پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

فهرست مطالب

- سخن پژوهشکده ۹
- مقدمه ۱۵
- پیشینه تلفن همراه در جهان ۱۷
- پیشینه‌ی تلفن همراه در ایران ۱۹

بخش اول

- معروفات تلفن همراه ۲۱
- ادخال سرور در دل مؤمن ۲۳
- صله رحم با پیامک ۲۴
- تبلیغ دین ۲۵
- استفاده کردن در آموزش ۲۵
- استفاده کردن در اطلاع رسانی ۲۶
- استفاده کردن در پزشکی ۲۶

بخش دوم

- احکام مربوط به تولیدکنندگان ۲۹
- عدم ضرر رسانی به رقیب ۳۱

اصول اخلاقی ۳۲

بخش سوم

احکام مربوط به فروشندگان ۳۵

انواع خرید و فروش ۳۷

خيار در احکام داد و ستد ۳۸

تدلیس ۳۸

خيار غبن ۴۳

زمان استفاده از خيار غبن ۴۳

خيار عیب ۴۴

گارانتی (Guarantee) ۴۵

وارانتی (Warranty) ۴۵

فروش کالای سوخته ۵۰

کپی و تکثیر نرم افزار ۵۰

مقدار سود حلال ۵۱

معامله اینترنتی ۵۲

فروش کالا قبل از قبض ۵۴

معامله با افراد نابالغ ۵۴

فروش کالای نجس شده ۵۵

خرید و فروش تلفن همراه با روکش طلا ۵۵

فروش نقد و نسیه ۵۶

معاملات سلف ۵۷

تغییر بسته بندی کالا ۵۸

بخش چهارم

احکام تعمیرکاران ۵۹

تعیین دستمزد ۶۱

ضامن بودن تعمیرکار ۶۲

نگاه به عکس و فیلم ۶۲

- ۶۴..... تعویض قطعات تلفن همراه با قطعات کهنه
- ۶۵..... اجناس کهنه به جای نو
- ۶۵..... اجناس جای مانده از مشتری
- ۶۶..... تأخیر در تحویل دادن کالا به مشتری

بخش پنجم

- ۶۹..... احکام مصرف‌کنندگان
- ۷۱..... شارژ تلفن همراه از برق اماکن عمومی
- ۷۱..... فیلم برداری از حوادث
- ۷۳..... تصویربرداری از حریم خصوصی دیگران
- ۷۳..... ضبط صدای دیگران بدون اجازه
- ۷۴..... تفتیش وسایل فرزند
- ۷۴..... عقد و طلاق پیامکی
- ۷۴..... سلام و جواب پیامکی
- ۷۵..... قول و قرار پیامکی
- ۷۶..... پیامک دروغ به قصد شوخی
- ۷۶..... برداشت از حساب کاربران جهت دریافت پیامک
- ۷۷..... کاربردهای نامشروع
- ۷۷..... قمار
- ۷۷..... مسابقات پیامکی
- ۷۸..... مسابقات قرعه‌ای (بخت‌آزمایی)
- ۷۸..... پیش‌بینی مسابقات ورزشی
- ۸۰..... مجازات قماربازان و دایرکنندگان قمارخانه
- ۸۰..... ماده ۷۰۵
- ۸۰..... ماده ۷۰۶
- ۸۰..... ماده ۷۰۸
- ۸۱..... ماده ۷۰۹
- ۸۲..... ارتباط پیامکی با نامحرم

- ۸۴ مزاحمت تلفنی و پیامکی
- ۸۵ اشاعه فحشا
- ۸۶ غیبت و تهمت پیامکی
- ۸۹ تمسخر
- ۸۹ تقلید از لهجه های مختلف
- ۹۰ پیامک های قداست شکن
- ۹۱ آلودگی صوتی

بخش ششم

- ۹۳ هشدار در میزان استفاده از تلفن همراه
- ۹۵ اعتیاد به تلفن همراه
- ۹۶ تلفن همراه و کودکان
- ۹۹ تلفن همراه و سلامتی جسم
- ۱۰۰ تجمع میکروب روی تلفن همراه
- ۱۰۰ احساس ارتعاش
- ۱۰۱ حساسیت و آلرژی
- ۱۰۱ خطرات صدای بلند موسیقی
- ۱۰۲ خطر بیدار شدن با زنگ موبایل
- ۱۰۳ تلفن همراه و رانندگی

بخش هفتم

- ۱۰۵ رایتل
- ۱۰۸ دلایل موافقان و مخالفان نسل سوم تلفن همراه

بخش هشتم

- ۱۱۳ آداب موبایل
- ۱۱۷ فهرست منابع

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

سخن پژوهشگرده

فقه و زندگی و سبک زندگی اسلامی

اسلامی شدن زندگی اجتماعی سه گام دارد:

۱. شناخت معروف و منکر در فعالیت های فردی و روابط انسان و خداوند عزّ و جلّ.
 ۲. شناخت معروف و منکر در حوزه روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی.
 ۳. شناخت معروف و منکر در روابط دولت و ملت.
- در گام اول فعالیت های فقهی، اخلاقی پژوهش های اخلاق مدار فراوانی توسط عالمان و محققان پدید آمده و اصلاح و تقویت روابط عبادی، عقیدتی و معرفتی انسان با

خداوند متعال را مورد توجه قرار داده است. گام دوم یعنی شناخت معروف و منکر در روابط اجتماعی و معاملات اقتصادی، کاری است که با وجود برخی از آثار علمی و پژوهشهای ارزشمند با نگاه تخصصی به هر صنف مورد توجه قرار نگرفته است. سلسله کتابهای «فقه و زندگی» به پژوهش و نگارش در حوزه اصناف خاص توجه دارد و بایدها و نبایدهای فقهی و اخلاقی و آداب اسلامی هر اتحادیه صنفی و دست اندرکاران مشاغل مختلف تولیدی، توزیعی، و خدماتی را محور پژوهش و نگارش و اطلاع‌رسانی خویش می‌داند.

گام سوم در شناخت معروف و منکر به روابط مردم و حکومت‌ها اختصاص دارد، اسلامی شدن روابط دولت و ملت بالاترین گام به سوی رضای خداوند متعال محسوب می‌شود و در سایه‌ی پیروی از رهبری الهی و تسلیم دولت و ملت در برابر قوانین قرآن و عترت امکان پذیر است.

در حدود سال‌های ۱۳۷۲ ش با آغاز فعالیت‌های ستاد احیای امر به معروف و نهی از منکر طرح پژوهشی «فقه و زندگی» به پیشنهاد ستاد، در پژوهشکده باقرالعموم ع قم، پی‌ریزی شد. هدف طرح، تألیف و تدوین مجموعه کتابهایی در زمینه آداب و احکام اسلامی برای اصناف و مشاغل گوناگون اقتصادی و بازاریان کشور بود. تألیف

حدود بیست جلد از این مجموعه در سال‌های آغاز کمک خوبی به بازاریان متدین در زمینه شناخت احکام شرعی و حلال و حرام مشاغل بشمار می‌رفت. اما مثل بسیاری دیگر از طرح‌ها این کار هم به دلایل مختلف ناتمام ماند و در زمینه‌ی احکام فقهی بسیاری اصناف اثری فراهم نیامد.

ضرورت اسلامی شدن بازار، علاقه‌ی بسیاری از کسبه‌ی محترم در بخش‌های تولید و توزیع و خدمات و پیگیری ریاست محترم ستاد احیاء حجة الاسلام و المسلمین زرگر (دام عزه العالی) سبب احیای مجدد این طرح پژوهشی کاربردی در سال ۱۳۹۳ ش شد و تالیف و تدوین کتبی دیگر در زمینه فقه اصناف در دستور کار پژوهشکده امر به معروف قرار گرفت.

در سالهای آغازین، این پژوهش‌ها با هدایت و حمایت ستاد و نظارت علمی و فقهی برادران گرامی حجج اسلام محمد حسین فلاح زاده و محمود مهدی پور شکل گرفت و بیست دفتر از آن فراهم آمد. اینک بار دیگر پس از حدود چهارده سال، این کار ناتمام و بر زمین مانده به توفیق الهی و یاری همان دو برادر و همکاری گروهی از فضیلاى حوزه علمیه قم در پژوهشکده امر به معروف پی‌گیری می‌شود. همیشه اصناف محترم و صاحبان مشاغل در انجام

وظیفه خود نیاز به احکام و قوانین الهی دارند و لازم است معروف و منکرات صنفی را بشناسند. تحولات صنفی و دگرگونی‌ها در حوزه کسب و کار سبب می‌شود که احکام براساس نیازهای روز مورد بازنگری فقهی و علمی قرار گیرد و تفقه و اجتهاد جدید ضرورت یابد. از این رو بار دیگر با استفاده از فتاوی مراجع بزرگوار تقلید و قوانین مصوب شورای نگهبان موضوعات کار نشده در برنامه پژوهشی قرار گرفت و بیست اثر جدید تحقیق و تولید شد. عناوین پژوهش‌های سال ۱۳۹۳ ش بدین شرح است:

۱. احکام صنف طلا و جواهر
۲. احکام تلفن همراه
۳. احکام بازی‌های رایانه‌ای
۴. احکام صنف اتوبوس‌رانی
۵. احکام صنف فرش و تابلوفرش
۶. احکام صنف کیف و کفش سراجان
۷. احکام صنف صید و صیادان
۸. احکام صنف ناشران
۹. احکام صنف پوشاک
۱۰. احکام صنف نانوایان
۱۱. احکام صنف اینترنت و رایانه

۱۲. احکام صنف پرندگان و پرنده فروشان
۱۳. احکام صنف اغذیه فروشان
۱۴. احکام صنف پارک‌ها و مراکز تفریحی
۱۵. احکام صنف قهوه‌خانه‌ها
۱۶. احکام صنف الکتریکی
۱۷. احکام صنف عطاری و داروهای گیاهی
۱۸. احکام صنف صوتی و تصویری
۱۹. احکام بیمه‌ها

این دفتر از فقه و زندگی که با تلاش برادر گرامی حجت الاسلام مرتضی دائی چینی پدید آمده به احکام صنف تلفن همراه اختصاص یافته است و امیدواریم محققان و بازاریان محترم با ارائه تجارب و مسائل شرعی خویش ما را در تکمیل این اثر یاری کنند.

با درخواست توفیق از خداوند دانا و توانا و یاری محققان حوزوی و همراهی اصناف کشور، بسیج اصناف و مسئولان ستادهای امر به معروف، می‌توان به سوی اسلامی شدن بازار، آرامش روانی جامعه، کاهش جرم و تخلفات اقتصادی و کسب رضای حضرت حق گامهایی بلندتر برداشت.

امیدواریم با شناخت احکام الهی در تمام بخش‌ها و

اجرای آن در زندگی فردی و اجتماعی و در سایه فقه ناب
اسلامی و با هدایت حضرت بقیة الله علیه السلام، توحید و عدالت
در سراسر جهان حاکم گردد. ان شاء الله.

قم پژوهشکده امر به معروف و نهی از منکر

خیابان سمیه کوچه ۱۲ پلاک ۳۵۵

Al-adl.ir

info@al-adl.ir

مقدمه

خدای قادر متعال، انسان را موجودی اجتماعی خلق کرد و به او یاد داد برای رفع نیازها و تبادل اطلاعات از زبان گویای خود استفاده کند.^۱ فطرت جستجوگر و خلاقیتی به او عنایت فرمود تا بتواند شیوه‌های دیگری هم برای ارتباط با دنیای اطرافش پدید آورد.

انسانهای اولیه با دمیدن در شاخ حیوانات، روشن کردن آتش، طبل زدن و... پیام‌های خود را به نقاط دور دست می‌فرستادند. ابداع خط و الفبا، انسان را وارد عرصه تازه‌ای برای انتقال پیام ساخت. سپس انسان‌ها از طریق پیک نامه‌بر، پیغامهای خود را به سرزمینهای دور فرستادند.

۱. سوره بقره آیه ۳۱: ﴿وَعَلَّمَ آدَمَ الْأَسْمَاءَ كُلَّهَا﴾

با اختراع چاپ، سرعت پیشرفت بشر، دگرگون شد و انسانها به مرحله جدیدی گام نهادند.

با اختراع تلفن، انسان توانست برای اولین بار صدای خود را به نقاط دوردست بفرستد و تلویزیون تصویربشرا در تمام دنیای خاکی گستراند.

پیشرفته‌ها ادامه داشت تا انسان به عرصه فناوری «صفر و یک» پا گذاشت و رایانه، اینترنت، ماهواره، دنیای ارتباطات را با سرعت غیرقابل باوری برای ساکنان کره زمین در یک صده پیش روبه‌رو ساخت.

امروزه دو نفر در شرق و غرب جهان از طریق اینترنت می‌توانند چنان باهم صحبت کنند که گویا کنار هم هستند.

دست آورد جدید بشر در فناوری، تلفن همراه است که بسیاری از فناوریهای پیشین را در خود جای داده است. تلفن همراه وسیله مفید و سازنده‌ایست که می‌تواند زیان آور و مخرب باشد؛ مانند چاقوی آشپزخانه که آشپز، آن را در خدمت انسان قرار می‌دهد و زنگی مست آن را بلای جان انسانها می‌سازد.

بنابراین، برای اینکه این چکیده فناوری روز دنیا در راه سعادت و اعتلای بشر قرار گیرد باید قانون و مقرراتی داشته باشد تا مانع سوق دادن انسان به سوی گمراهی و

تباهی شود و محکمترین و استوارترین قوانین، قوانین الهی است که تضمین کننده سعادت دنیا و آخرت انسانها هستند.^۱

در این نوشتار، قوانین الهی و اجتماعی مربوط به تلفن همراه و فرهنگ استفاده از آن گرد آمده است.

پیشینه تلفن همراه در جهان

فکر متحرک یا سیار کردن تلفن و بکارگیری آن در مکان های مختلف به منظور بهره گیری بیشتر از این وسیله، از دهه ۱۹۶۰ میلادی در کشورهای اسکانداوی (سوئد، نروژ، دانمارک و فنلاند) پا گرفت و در اواخر آن دهه، اولین تلفن نقطه به نقطه به کار گرفته شد که نقطه عطفی در روند مخابراتی به شمار آمد.

تلفن سیار، این سیستم بصورت لامپی و آنالوگ (غیر هوشمند) بود که پاسخگوی متقاضیان نبود. طرز کار این سیستم این گونه بود که متقاضیان، با یک مرکز اصلی مرتبط بودند و این مرکز، محور ارتباط متقابل تلفنهایی بود که هریک جداگانه با همان مرکز و فرکانس توان مبادله داشتند البته امکان وصل این سیستم به شبکه خودکار در سطح کل جامعه وجود نداشت.

۱. سوره الاسراء آیه ۹: «إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ يَهْدِي لِلَّتِي هِيَ أَقْوَمُ» حقا که این قرآن (جامعه انسانی را) به پایدارترین و استوارترین طریقه و آیین هدایت می کند.

در اوایل سال ۱۹۸۰ میلادی، استفاده از تلفن های دیجیتالی در اتومبیل مورد توجه قرار گرفت.

در سال ۱۹۸۵ میلادی، انستیتو (ETSI) متشکل از ۱۷ کشور اروپایی در صدد طراحی و ابداع یک استاندارد مشترک برای تأسیس شبکه سلولی برآمد تا این استاندارد به صورت هماهنگ، طرح تلفن سیار دیجیتالی را اجرا کند، این استاندارد (GSM) نام گرفت.

در سال ۱۹۸۶ میلادی، شبکه جهانی اطلاع رسانی اینترنت، فراگیرترین شبکه اطلاع رسانی بین الملل، راه اندازی شد.

موبایل یا گوشی همراه یا تلفن سلولی وسیله ای است که برای اتصال به شبکه تلفن همراه به کار می رود. این وسیله اولین بار در تاریخ ۳ آوریل ۱۹۷۳ میلادی با وزنی نزدیک به یک کیلوگرم توسط مارتین کوپر^۲ که مدیرکل بخش سیستم های ارتباطی شرکت موتورولا بود، اختراع شد.

نسل اول تلفن های همراه در سال ۱۹۷۹ میلادی برای استفاده تجاری در آمریکا و ژاپن به کار گرفته شد. این تلفن ها که از سیستم مخابرات سلولی استفاده

۱. EUROPEAN TELECOMMUNICATION STANDARD INSTITUTE.

۲. (Martin Cooper) به عنوان مخترع تلفن های همراه شناخته می شود. وی موسس و مدیر ارشد کنونی شرکت اری کوم (ArrayComm) است.

می کردند ، بعدها تکامل پیدا کردند که این تکامل منجر به پیدایش نسل دوم تلفن همراه و سیستم های دیجیتالی شد . تکامل این سیستم نیز که امکان شنود در آن کمتر بود و افزایش تعداد مشترکان را به همراه داشت ، باعث پدید آمدن نسل سوم تلفن همراه شد .

پیشینه ی تلفن همراه در ایران

بهره برداری از اولین فاز شبکه تلفن همراه کشور ، در مرداد ماه سال ۱۳۷۳ در شهر تهران با استفاده از ۱۷۶ فرستنده و گیرنده در ۲۴ ایستگاه رادیویی و با ظرفیت ۹۲۰۰ شماره آغاز شد . به دنبال استقبال غیرمنتظره و بی نظیر مشترکین از این پدیده ، شرکت مخابرات ایران درصدد گسترش پوشش آن از تهران به کل کشور برآمد ، به طوری که در سال ۱۳۷۴ تعداد تلفن های فعال به ۱۵۹۰۷ شماره افزایش یافت و افزون بر تهران ، شهرهای مشهد ، اهواز ، تبریز ، اصفهان و شیراز نیز زیر پوشش شبکه تلفن همراه قرار گرفت .

گسترش شبکه ارتباطات سیار در سالهای بعد نیز ادامه یافت ، به طوری که در سال ۱۳۷۵ علاوه بر شهرهای یاد شده ، ۲۸ شهر دیگر به این شبکه پیوست . ضمن آنکه تعداد تلفن های دایر شده در این سال به ۵۹۹۶۷ شماره بالغ گشت و در پایان سال ۱۳۸۲ به ۳۴۴۹۸۷۸ شماره

رسید.

هم اکنون (سال ۹۲) شرکت ارتباطات سیار ایران حدود ۵۶ میلیون مشترک دارد و ۱۱۷۳ شهر و بیش از ۷۰ هزار کیلومتر از جاده های کشور را تحت پوشش قرار داده است. ضریب نفوذ این اپراتور حدود ۷۴ درصد و ارتباط رومینگ بین الملل آن با ۲۷۱ اپراتور در ۱۱۲ کشور جهان برقرار است.^۱

بخش اول

معروفات تلفن همراه

امروزه تلفن همراه یکی از ضروریات زندگی محسوب می شود و به جزئی از زندگی افراد در جامعه تبدیل شده است، البته می تواند وسیله ای بسیار مفید و کارساز باشد؛ رفاه و آسایش و گشایش در کارها به دنبال داشته باشد، این خود نعمتی است از نعمتهای الهی و شکر این نعمت، آن است که در جهت درست و صحیح آن استفاده شود. موارد ذیل از کارکردهای صحیح و مثبت تلفن همراه است.

ادخال سرور در دل مؤمن

در خلال کار روزانه یک پیامک کوتاه می تواند نقش مهمی در التیام بخشیدن، به خستگی اعصاب و روان، ایفا کند. یک شوخی و مزاح، که نه غیبتی در او باشد، نه تمسخر و استهزاء کسی یا قومی، باعث نشاط و شادی افراد می شود؛ این امری مباح و جایز، بلکه مستحب

است و امامان معصوم (علیهم‌السلام) مردم را سفارش به این کار می‌کردند و خود نیز با مردم مزاح می‌کردند.

صله رحم با پیامک

امیرالمؤمنین علی (علیه‌السلام):

«صِلَّةُ الرَّحِمِ تُدْرِزُ النَّعْمَ وَتَدْفَعُ النَّقْمَ»؛ (صله رحم نعمت‌ها را فراوان می‌کند و سختی‌ها را از بین می‌برد).
مشکلات و گرفتاریهای روزانه گاهی باعث می‌شود که صله رحم، فراموش شود و منجر به قطع رحم شود که در پیشگاه خدای متعال گناه کبیره است و عقوبتی سخت دارد.^۲

در مقابل، صله رحم، بسیار سفارش شده است و ثواب آن از ثواب همه طاعتها زودتر به صاحبش می‌رسد.^۳
صله رحم مصادیق متعددی دارد مانند رفتن به خانه بستگان، برطرف کردن نیاز آنان، که باعث خوشحالی آنان شود، عیادت از بیمار، شرکت در مراسم عزا و عروسی، هدیه دادن و حتی تنها با سلام کردن و لواز طریق تلفن

۱. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل؛ ج ۱۵، ص: ۲۵۰، نوری، محدث، مؤسسه آل‌البیت (علیهم‌السلام)، بیروت - لبنان، اول، ۱۴۰۸ ه ق
۲. من لا یحضره الفقیه، ترجمه؛ ج ۵، ص: ۲۸۵، صدوق، محمد بن علی بن بابویه - مترجم: غفاری، علی اکبر، نشر صدوق، تهران، اول، ۱۴۰۹ ه ق
۳. تحریر الوسیله؛ ج ۳، ص: ۱۰۷، امام خمینی، مترجم: اسلامی، علی، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم ۲۱، ۱۴۲۵ ه ق

باشد، با پیامک می‌توان احوال آنان را پرسید و آنها را یاد نمود.

تبلیغ دین

تبلیغ دین، روشهای مختلفی دارد؛ یکی از این روشها استفاده از تلفن همراه است.

تلفن همراه در گسترش آموزه‌های مذهبی و دینی، بسیار مفید و کارساز است، که چند مورد آن عبارتند از:

۱. استفاده از نرم‌افزارهای مذهبی و قرائت قرآن کریم و ادعیه

۲. ارسال پیام تبریک و تهنیت در مناسبتهای مذهبی

۳. گوش دادن به سخنرانی و اصوات دینی و مشاهده فیلمهای دینی از طریق آن.

۴. امر به معروف و نهی از منکر نمودن از طریق تلفن همراه با فرستادن پیامک و غیره.

استفاده کردن در آموزش

تلفن همراه در مدارس، آموزشگاهها و دانشگاهها کاربردهای فراوانی دارد که تعدادی از آنها عبارتند از: تبلیغ و اطلاع رسانی دوره‌های جدید به دانش‌آموزان از طریق پیامک.

ارسال پیامکهای آموزشی مانند لغات و ترجمه.
 برگزارای نظرسنجی و ارزشیابی دوره ها و اساتید با
 ارسال پیامک.
 امکان ارتباط مستقیم با والدین دانش آموزان و ارائه
 نمرات و... به آنها.

استفاده کردن در اطلاع رسانی

یکی از خدمات رایج و متداول تلفن همراه، اطلاع
 رسانی است مانند:

۱. ارسال پیامک گروهی برای گروهی خاص مانند
 دانشجویان یک کلاس
۲. فرستادن پیامهای فوری و اضطراری
۳. اعلان وقایع روز و فرستادن خبرنامه
۴. خدمات پاسخ به پرسشهای فرستاده شده به
 سایت های مرجع مانند سایت مراجع تقلید

استفاده کردن در پزشکی

یکی دیگر از کاربردهای تلفن همراه استفاده کردن در
 امور پزشکی است مانند:

- سیستم نوبت دهی غیرحضوری جهت بیماران
 بوسیله پیام کوتاه.
 ارسال اطلاعات پزشکی و دارویی به بیمار.

اعلام جلسات کاری با همکاران و اساتید.
ایجاد ارتباط سریع و دو طرفه بین بیمار و بیمارستان
با کمترین هزینه.
همچنین در خیلی جاهای دیگر مانند صنعت،
تجارت، خبرو... که ذکر همه آنها در اینجا مقدور نیست.

بخش دوم

احکام مربوط به تولیدکنندگان

عدم ضرر رسانی به رقیب

س: گاهی در بازار رقابت برای جذب مشتری و یا فرار از ورشکستگی کارخانه‌ای اقدام به فروش کالایی زیر قیمت تمام شده می‌کند و یا یک شرکت داخلی با شرکت خارجی قراردادی ببندد که باعث ضرر و خسارت به تولیدکننده داخلی شود آیا این کار جایز است؟

ج: مفهوم عرفی ضرر یا خسارت را همه می‌دانیم. هر جا که نقصی در اموال ایجاد شود یا منفعت مسلمی از دست برود و باید دانست ضرری موجب مسئولیت مدنی می‌شود که واجد سه شرط اساسی زیر باشد:

۱. ضرر مسلم باشد.
۲. ضرر باید مستقیم و بی‌واسطه باشد.
۳. ضرر جبران نشده باشد.^۱

۱. قواعد فقهیه، بجنوردی، سید محمد، ج ۱، ص: ۲۰۳، مؤسسه عروج، تهران

در این موارد اگر ضرر مستقیم مربوط به اقدام کسی باشد او ضامن است ولی گاهی عدم النفع است و ضرر با عدم النفع تفاوت واضحی دارد^۱ مثلاً دو مغازه دار کنار هم رقابت می‌کنند و یکی با مدیریت و تنزل سودش، باعث شود مغازه بعدی سود نکند، در این گونه موارد، کسی ضامن نیست.

اصول اخلاقی

س: آیا برای فروش بیشتر و یا ماندن در بازار تجارت، می‌توانم از نرم افزار و بازیهای مناسب فرهنگ غرب استفاده کرد؟

ج: رعایت اصول و قواعد اسلامی مقدم بر سود است و هر آنچه باعث ترویج فرهنگ یا مذهب کفر شود حرام است.^۲

در جامعه اسلامی، افزون بر مردم، حکومت نیز وظیفه دارد جلوی حفظ، نشر و ترویج چیزهایی را که باعث ضلالت مردم می‌شود، بگیرد و با توجه به اینکه همواره

۱- ایران، سوم، ۱۴۰۱ ه ق

۱. قاعدة لا ضرر ولا ضرار، سیستانی، سید علی حسینی، ص: ۲۲۳ (و بین الضرر و عدم النفع فرق واضح، فإن الضرر هو انتقاص الشيء الموجود، و عدم النفع إنما هو عدم تحقق الزيادة عليه)

۲. رساله آموزشی، رهبری، ج ۲، ص ۱۳، انتشارات فقه روز (وابسته به انتشارات انقلاب اسلامی)، چاپ اول ۱۳۹۲

افرادی از این حکم سرپیچی کرده و چیزهایی را در جامعه منتشر می‌کنند که باعث اضلال مردم می‌شود، حکومت وظیفه دارد که جبران این تخلف را هم بکند، و به وسیله چیزهایی که مایه هدایت است، آن مشکلات و شائبه‌ها را حل کند و این حکم شرعی و فقهی است، نه سلیقه‌ای. حکومت وظیفه دارد که نگذارد این گناه در جامعه واقع گردد.^۱

بنابراین دولت وظیفه دارد در ساخت نرم‌افزار و بازیهای اسلامی سرمایه‌گذاری کند و متخصصان فن را به کار گمارد و این خلاء عظیم و خطرناک را پر کند.

امام خمینی (ره) در ضرورت خودباوری و تکیه بر فرهنگ ایرانی اسلامی می‌فرماید: اول چیزی که بر ملت لازم است و بردانشگاهها لازم است و بردانشکده‌ها لازم است و بر همه ملت لازم است این است که این مغزی که حالا شده است یک مغز اروپایی یا یک مغز شرقی، این مغز را بردارند، یک مغز انسان خودمانی، انسان ایرانی - اسلامی، همان طور که آنها شستشو کردند مغزهای ما را، مغزهای بچه‌های ما را و به جای مغز خودشان مغز دیگری نشانند، ما هم حالا عکس العمل نشان بدهیم و شستشو کنیم مغز خودمان و بچه‌های خودمان را و یک

۱. همان، ص ۴۹

مغز اسلامی - انسانی جایش بنشانیم، تا از این وابستگی فرهنگی و وابستگی فکری بیرون بیایم. اگر ما از وابستگی فکری بیرون بیایم، همه وابستگی‌ها تمام می‌شود.^۱

رهبری در زمینه فرهنگ می‌فرماید؛ فرهنگ هویت يك ملت است. ارزشهای فرهنگی روح و معنای حقیقی يك ملت است. همه چیز مترتب بر فرهنگ است.

در زمینه‌ی هدایت فرهنگی جامعه می‌فرماید؛ دولت و مسئولان موظفند که توجه کنند به جریان عمومی فرهنگ جامعه؛ ببینند کجا داریم می‌رویم، چه دارد اتفاق می‌افتد، چه چیزی در انتظار ما است؛ اگر چنانچه مزاحماتی وجود دارد، آنها را برطرف کنند؛ جلوی موانع را، عناصر مخرب را، عناصر مفسد را بگیرند.^۲

۱. صحیفه امام، ج ۱۰، ص ۵۳

۲. بیانات رهبری در دیدار اعضای شورای عالی انقلاب فرهنگی ۹۲/۹/۱۹

بخش سوم

احکام مربوط به فروشندگان

مبانی محاسبه و قیمت‌گذاری در نظام توزیع کالاها دارای پیچیدگی خاصی است که از سوی کارشناسان وضع می‌شود؛ ولی در معاملات بین فروشنده و خریدار، صورت‌های مختلفی از بیع تحقق یابد که طرفین معامله لازم است به شرایط آن واقف باشند تا خدای نخواستہ دچار باطل و بیع نشوند.

بنابراین به طور مختصر چند نوع از این معاملات را که امروزه متداول است جهت آشنایی کسانی که اقدام به خرید و فروش تلفن همراه می‌کنند مطرح می‌شود

انواع خرید و فروش

۱. معامله نقد: معاملاتی است که پس از آن، طرفین حق دارند جنس و عوض را از یکدیگر مطالبه کنند
۲. معامله نسبه: خریدار می‌تواند جنس را مطالبه کند، اما برای عوض آن (مثل پول) مدت تعیین شده است.

۳. سلف (پیش خرید): مشتری ملزم است عوض را بپردازد که بعد از مدتی جنس را تحویل بگیرد مثلاً بگوید: این پول را می‌دهم که ۶ ماه بعد فلان جنس را بگیرم. (عکس نسبه است).^۱

البته هر کدام از این معاملات، اصول و قوانین ویژه‌ای دارد که بدون رعایت آن، معامله باطل است و گاهی ربا، طرفین معامله را تهدید می‌کند.

خيار در احكام داد و ستد

خيار: حقّ به هم زدن معامله را «خيار» می‌گویند حق خيار این است که خریدار و فروشنده در شرایطی می‌توانند معامله را فسخ کنند.^۲

تدلیس

تدلیس: یعنی پنهان کردن عیوب کالا از مشتری.^۳

در اصطلاح، «تدلیس» این است که فردی واقعیت را بپوشاند و دیگری را اغفال کند و خسارتی به او بزند که در

۱. رساله آموزشی، رهبری، ج ۲، ص ۱۵۳، انتشارات فقه روز (وابسته به

انتشارات انقلاب اسلامی)، چاپ اول ۱۳۹۲

۲. توضیح المسائل (محشی - امام خمینی)، ج ۲، ص: ۲۳۷، دفتر انتشارات

اسلامی، قم، چاپ هشتم، ۱۴۲۴ ق

۳. مجمع البحرين، فخرالدین طریحی، ج ۴، ص: ۷۱، کتاب فروشی

مرتضوی، تهران - چاپ سوم، ۱۴۱۶ ق

سه صورت ممکن است نمایان شود:

۱. کالا عیب پنهان دارد و فروشنده آن را به خریدار نمی‌گوید؛

۲. عیبی پنهان دارد که فروشنده آن را به خریدار نمی‌گوید بلکه ضد آن را می‌گوید و از کالا تعریف می‌کند؛

۳. عیبی ندارد، اما فروشنده صفت کمالی را برای آن می‌شمارد که فاقد آن است.

در این موارد، قصد تدلیس، شرط نیست؛ چون این موارد از اموری است که قصد در آن قهری است.^۱

به چند پرسش فقهی در این زمینه توجه کنید:

س: اگر کالا را به‌گونه‌ای تزئین کنند که باعث جذب مشتری شود؛ مثلاً کالا را در بسته‌بندی‌های عالی و تزئینی یا در معرض نور لامپ‌های پر قدرت، قرار دهند، آیا این کار تدلیس است؟

ج: معیار تشخیص تدلیس، عرف است اگر کالا را به‌گونه‌ای بیارایند که مشتری به خرید او رغبت کند، این تدلیس نیست.^۲

س: گاهی فروشنده می‌گوید این کالا را به چه مبلغی

۱. کتاب النکاح، ناصر مکارم شیرازی، ج ۵، ص: ۱۵۲، انتشارات مدرسه امام

علی بن ابی طالب علیه السلام، قم - چاپ اول، ۱۴۲۴

۲. رساله آموزشی، رهبری، ج ۲، ص ۳۱ انتشارات فقه روز (وابسته به انتشارات

انقلاب اسلامی)، چاپ اول ۱۳۹۲

خریده‌ام و به چه مقدار سود می‌فروشم، آیا گفتن قیمت واقعی آن لازم است؟

ج: اگر فروشنده عمداً یا سهواً، دروغ بگوید، خرید و فروش صحیح است؛ ولی خریدار حق فسخ دارد.^۱ بنابراین بهترین معامله، داد و ستدی است که خریدار و فروشنده راضی به قیمت آن باشند؛ بی آن که خریدار بگوید من این کالا را به چه مبلغی خریده‌ام.^۲

س: گاهی مشتری کالایی را می‌خواهد بخرد که وصف خاصی دارد اما این صفت خاص هنگام معامله مجهول می‌ماند؛ مثلاً تلفن همراهی را می‌خواهد که فارسی‌ساز داشته باشد اما بعد از خرید آن متوجه می‌شود که فارسی‌ساز ندارد؛ آیا این معامله صحیح است؟

ج: یکی از شروط معامله این است که کالایی که فروخته می‌شود، آن دسته از صفات کالا که در ارزش‌گذاری و تمایل مردم در خرید آن مؤثر است، معین شود.^۳ بنابراین اگر این صفت در خرید و تمایل مردم مؤثر است، مشتری

۱. تحریر الوسیله، امام خمینی، ترجمه علی اسلامی، ج ۲، ص ۴۴۳، انتشارات

اسلامی (وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم)

۲. الحدائق الناضرة فی أحكام العترة الطاهرة، یوسف بحرانی، ج ۱۹، ص:

۱۹۹، دفتر انتشارات اسلامی، قم، چاپ اول، ۱۴۰۵ ق (المفهوم من الاخبار

أن أفضل - هذه الأقسام - المساومة)

۳. توضیح المسائل (محشی - امام خمینی)، ج ۲، ص: ۲۲۲، امام خمینی،

دفتر انتشارات اسلامی، قم، چاپ هشتم، ۱۴۲۴ ق

حق فسخ دارد.^۱

س: اگر هنگام معامله، کالا به رؤیت مشتری رسید و خریدار و فروشنده بر قیمت آن توافق کردند. ولی بعد از معامله، مشتری مدعی شد کالا فاقد آن صفتی است که باعث ترغیب خرید می شود؛ آیا این ادعا باعث فسخ معامله می شود؟

ج: یکی از شروط صحت معامله، معلوم بودن مبیع و رفع ابهام از آن است. مبیع نباید یک امر مجهول باشد و ثمن نباید در مقابل یک امر مجهول قرار بگیرد که معامله به شکل قمار و بخت درآید. مثل اینکه انسان بسته ای را بخرد که نمی داند داخل آن چیست یا گرمی داند، نمی داند چقدر است. بنابراین باید حدود و مشخصات مبیع معلوم باشد و الا معامله صحیح نیست.

امام «معلوم بودن مال» از سه جهت مطرح می باشد؛ به عبارت دیگر رفع ابهام از مورد معامله از سه جهت ضرورت دارد:

۱. تعیین جنس؛ مثلاً یک گلدان از جنس نقره است و گلدان دیگر از جنس مس و مانند آن. و معامله ای که جنس در آن مجهول باشد، به سبب «غرر کثیر» باطل است.

۱. جامع الشتات فی اجوبة السؤالات، میرزای قمی، ج ۲، ص: ۱۳۶، مؤسسه کیهان، تهران - ایران، چاپ اول، ۱۴۱۳ ق

البته گاهی استفاده و کاربرد خاص از کالایی، هدف اصلی خریدار است مثلاً خریداران وسایلی مانند کامپیوتر، کمتر به جنس آن توجه می‌کنند و به طور عمده، هدف کاربردی آن مورد نظر است.

۲. توصیف کیفیت؛ مثلاً شرکت تولیدکننده تلفن همراه باید مشخصات و تاریخ تولید، مدل و نوع آن را مشخص کند. اما جای این پرسش هست که اعلام اوصاف مورد معامله تا چه اندازه ضرورت دارد و چه مقدار باید اوصاف را به تفصیل ذکر کرد. آن چه در معامله سبب ضرر از جهت جهل به مورد معامله می‌شود، اختلاف قیمت و ارزش مبادله کالا بین طرفین است که در نتیجه موجب جهل دو طرف معامله به عوض می‌شود.

بنابراین، حدود اعلام اوصاف کیفی و کمی مورد معامله تا اندازه‌ای است که به موجب آن ارزش و قیمت و انگیزه‌های طرفین معامله متفاوت و مختلف می‌شود. البته ملاک این اختلاف، عرف است به گونه‌ای که عرف نسبت به آن تسامح ننماید و قابل توجه باشد. بی‌گمان اشاره به همه اوصاف فرعی و جزئی از شرایط نفوذ و تعهد نیست؛ زیرا همیشه احتمال دارد وصفی بی‌اهمیت از قلم بیفتد و دست آویزی برای بطلان معامله به وجود آورد.

۳. مقدار و تعداد مبیع هم باید معلوم و مشخص

باشد.^۱

خيار غبن

خيار غبن: خيار غبن درجایی است که یکی از دو طرف معامله، کالا را به کمتر از ثمن (قیمت جنس فروخته شده) بفروشد یا به بیشتر از آن بخرد. مغبون، خيار فسخ دارد.^۲

زمان استفاده از خيار غبن

س: تا چه زمانی می توان از خيار غبن استفاده کرد؟
ج: فردی که حق خيار غبن دارد اگر بعد از اطلاع بر غبن معامله را فسخ نکرد، در صورت جهل به حکم خيار، خيار او باقی است و در صورت علم به حکم خيار و تصمیم به فسخ، اگر تأخیر در فسخ برای غرضی بوده و موجب ضرری بر غابن نباشد، باز هم خيارش باقی است.^۳

س: گاهی مشتری پیش پرداخت به فروشنده می دهد که جنسی را به مبلغ معینی برای او تهیه کند؛ ولی هنگام تحویل جنس، فروشنده به علت بالا رفتن قیمت، از تحویل دادن کالا خودداری می کند، آیا فروشنده می تواند

۱. مجموعه آثار شهید مرتضی مطهری، ج ۲۰، ص ۳۶۴؛ استفتاءات امام خمینی، ج ۲، ص ۱۰۸، س ۹۳؛ سایت پرسمان دانشجو:

<http://www.quran.porsemani.ir>

۲. تحریر الوسیلة - ترجمه؛ ج ۲، ص: ۳۹۷، امام خمینی ره، مترجم: علی اسلامی، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، ۱۴۲۵ ق

۳. سایت آیت الله بهجت، استفتاءات، س ۸۶۲

به این بهانه که مغبون شده، از تحویل دادن کالا خودداری کند؟

ج: اگر معامله تمام شده، فروشنده حق به هم زدن معامله را ندارد و ترقی قیمت بعد از معامله، غبن و ضرر محسوب نمی شود.^۱

خيار عيب

هرگاه کالای فروخته شده معیوب باشد، خریدار خيار دارد، یعنی می تواند معامله را فسخ یا آن را امضا کند و ارزش (مابه التفاوت قیمت جنس سالم و معیوب) بگیرد.^۲ چنان که در صورت معیوب بودن بهای پرداختی، فروشنده نیز حق خيار پیدا می کند.^۳

س: اگر مشتری در کالا تصرف کرد، آیا در صورت معیوب بودن کالا، خيار فسخ دارد؟

ج: تصرف، قبل از آشکار شدن غبن، اسقاط خيار نمی کند و خيار برای مغبون ثابت است.^۴

س: اگر فردی پس از خرید جنسی، متوجه اختلاف زیاد قیمت آن جنس در بازار شود، آیا می تواند تفاوت

۱. استفتاءات امام، ج ۲، ص ۱۱۱، امام خمینی ره، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، پاییز ۱۳۸۰

۲. جواهر الکلام ۲۳ / ۲۳۶.

۳. کتاب المکاسب ۵ / ۲۷۸.

۴. استفتاءات (بهجت)، ج ۳، ص: ۲۶۷، انتشارات دفتر حضرت آیه الله بهجت، قم - ایران، چاپ اول، ۱۴۲۸ ق

قیمت را از فروشنده مطالبه کند؟

ج: اگر محرز شود که یکی از طرفین معامله، مغبون شده است، می‌تواند معامله را فسخ نماید و حق دیگری ندارد.^۱

گارانتی (Guarantee)

گارانتی یا ضمانت‌نامه، تعهدی کتبی است که سازنده کالا متعهد می‌گردد اگر کالا در مدت زمان معینی که در ضمانت‌نامه قید گردیده، دچار نقص یا ایرادی (بنا به تشخیص کارشناسان شرکت) گردد، رایگان آن را تعمیر کند.

وارانتی (Warranty)

وارانتی یا تضمین قطعات، تعهدی کتبی است که در آن سازنده کالا متعهد می‌گردد اگر بعد از اتمام گارانتی، دستگاه دچار نقص فنی گردد، قطعه آن را در عوض دریافت هزینه و اجرت تعمیر در اختیار بگذارد.

س: گارانتی از چه زمانی شروع می‌شود؟

ج: سه زمان برای شروع گارانتی وجود دارد:

۱. زمانی که در شماره سریال کالا یا کارت ضمانت

۱. استفتاءات امام خمینی ره، ج ۲، ص ۱۱۲، س ۹۸، انتشارات اسلامی (وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم)، چاپ پاییز ۱۳۸۰ش

قید شده است.

۲. هنگام خرید، فروشنده با ارائه برگ خرید و قید تاریخ، زمان گارانتی را تعیین می‌کند.

۳. فروشنده دستگاه را در محل نصب می‌کند و دفترچه ضمانت را تحویل دهد.

س: اگر در معامله، فقط تضمین (گارانتی) تعمیر و تعویض وجود داشت و مشتری پس از معامله، عیبی در کالا دید، آیا مشتری حق فسخ معامله را دارد؟

ج: شرط ضمنی عقد، سالم بودن کالا است یعنی معامله بر اساس صحت کالا منعقد می‌شود و گارانتی یعنی اگر کالا در مدت زمان معینی که در ضمانت نامه قید شده، دچار نقص یا ایرادی شد، توسط شرکت مربوطه تعویض یا تعمیر شود بنابراین؛ اگر از اول معیوب بوده، خریدار حق فسخ معامله را دارد.

س: مدت زمانی که مشتری به واسطه وجود عیب در کالا، می‌تواند برای فسخ معامله رجوع کند چقدر است؟

ج: فاصله مشخصی اعتبار ندارد. هر وقت ثابت شود

۱. کتاب المکاسب (المحشی)، شیخ مرتضی انصاری ج-۳، ص: ۱۴۳، مؤسسه مطبوعاتی دارالکتاب، قم - ایران، سوم، ۱۴۱۰ ه ق (وصف الصحة فی البیع مأخوذ علی نحو الشرطیة ای شرط ضمنی فی العقد وإن لم یصرح به، فما وقع علیه التعامل و التعاوض ینقی علی عنوانه الأعم: من الصحیح و الفاسد فلا تكون المعاوضة باطله و فاسدة. نعم تكون موجبة للخیار عند تبین خلافه، فللمشتری إمارف العید عن المعاوضة. أو إبقاؤها).

که غبن بوده و سایر شرایط خیار هم موجود است حق فسخ ثابت است^۱

س: در بعضی مغازه‌ها تابلویی نصب می‌کنند که جنس فروخته شده پس گرفته نمی‌شود، آیا این نوشته دلیل بر اسقاط خیار عیب است؟ یعنی اگر جنس معیوب بود، مشتری حق فسخ ندارد؟

ج: این تابلو در مورد اقاله معامله است، اقاله یعنی فسخ عقد از ناحیه هر دو طرف.

توضیح مطلب: در معاملات گاهی هر دو طرف پشیمان می‌شوند در این صورت فسخ و اقاله معامله معلوم است زیرا هر دو طرف همان طوری که با اراده خود معامله‌ای را انجام داده‌اند، با اختیار خود آن را به هم می‌زنند.

در اغلب موارد، فقط مشتری پشیمان می‌شود و فروشنده می‌گوید مالی که فروخته شد پس گرفته نمی‌شود؛ و بعضیها به صورت تابلو، این جمله را در مغازه خود نصب می‌کنند، در واقع فروشنده با گذاشتن این تابلو به مشتری می‌گوید که اقاله را رد می‌کند. هر چند در روایات رسیده از اهل بیت (علیهم‌السلام) برای پذیرفتن اقاله پاداش اخروی زیادی بیان شده‌است. که چند مورد آن بیان می‌شود.

امام صادق (علیه‌السلام) فرمود:

۱. استفتاءات امام، ج ۲، ص ۱۱۴، س ۱۰۳، (انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین)، چاپ پاییز ۱۳۸۰ ش

«أَيُّمَا عَبْدٍ أَقَالَ مُسْلِمًا فِي بَيْعٍ - أَقَالَهُ اللَّهُ عَثْرَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ»^۱
 (هر عبدی که استقالهٔ مسلمانی را پذیرفته و معامله را
 اقاله کند، خداوند در روز قیامت استقالهٔ او را نسبت به
 لغزشهای او پذیرفته و اقاله می‌کند.)
 و در حدیث دیگر از امام صادق (ع) وارد شده است
 که:

«أَرْبَعَةٌ يَنْظُرُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَيْهِمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ أَقَالَ نَادِمًا
 أَوْ أَعَاتَ لَهْفَانَ أَوْ أَعْتَقَ نُسَمَةً أَوْ زَوَّجَ عَزْبًا»^۲
 (خداوند بزرگ در قیامت به چهار دسته نظر محبت و
 رحمت خواهد داشت:

۱. کسی که معاملهٔ پشیمانی را اقاله کند.
۲. کسی که به کمک بیچاره‌ای بشتابد.
۳. کسی که بنده‌ای را آزاد کند.
۴. کسی که مجردی را تزویج کند.)^۳

س: اگر فردی چند دستگاه تلفن همراه به صورت
 عمده بخرد و بعد متوجه شود یکی از آنها معیوب است،

۱. وسائل الشیعه، شیخ حرعاملی، ج ۱۷، ص ۳۸۶، مؤسسه آل‌البیت (ع)،
 قم - ایران، چاپ اول، ۱۴۰۹ ق
 ۲. وسائل الشیعه؛ ج ۱۷، ص: ۳۸۷، شیخ حرعاملی، مؤسسه آل‌البیت (ع)،
 قم - ایران، اول، ۱۴۰۹ ه ق
 ۳. حقوق مدنی، ج ۲، ص: ۱۶۰، طاهری، حبیب‌الله، دفتر انتشارات اسلامی
 وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، قم - ایران، دوم، ۱۴۱۸ ه ق

آیا مشتری حق دارد تمام آنها را پس بدهد و کل معامله را فسخ کند؟

ج: (خيار تبعض صفة) دارد. اگر بخشی از کالای فروخته شده به علتی، همچون معیوب بودن یا ملك دیگری بودن، صلاحیت معامله را نداشته باشد، خریدار می تواند معامله را به هم بزند^۱

در ماده ۴۴۱ قانون مدنی آمده است: خيار تبعض صفة وقتی حاصل می شود که عقد بیع نسبت به بعض مبیع، به جهتی از جهات باطل باشد. در این صورت مشتری حق خواهد داشت بیع را فسخ نماید یا به نسبت قسمتی که بیع واقع شده است قبول کند. و نسبت به قسمتی که بیع باطل بوده است ثمن را استرداد کند.

س: اگر فروشنده هنگام فروش تلفن همراه، باطری اصلی آن را عوض کند و به جای آن باطری دیگری که کیفیتش پایین تر است در آن قرار دهد؛ آیا مشتری حق فسخ دارد؟

یکی از موارد غش در معامله، موردی است که کالایی را به جای کالای دیگر تحویل دهد که در ماهیت با هم تفاوت دارند و اگر این ماهیت مقوم مبیع است بیع باطل

۱. فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السلام)؛ ج ۲، ص: ۱۱۹، جمعی از پژوهشگران زیر نظر سید محمود هاشمی شاهرودی، ناشر: مؤسسه دائرة المعارف فقه، قم - ایران، اول، ۱۴۲۶ ه ق

است و اگر مقوم مبیع نیست، مشتری حق فسخ دارد.^۱

فروش کالای سوخته

س: تعمیرکار کالایی را به عنوان اسقاطی و سوخته می‌خرد ولی می‌داند که قابل تعمیر است و آن را تعمیر می‌کند و می‌فروشد آیا این کار جایز است؟
ج: اگر دروغ گفته باشد، جایز نیست چون یکی از کسب‌های حرام، کسب از طریق کذب و دروغ است.^۲

کپی و تکثیر نرم‌افزار

س: آیا تولید نرم‌افزار حقی برای تولیدکننده آن ایجاد می‌کند؟
ج: امام خمینی (ره): آنچه که متعارف شده از ثبت صنعت برای مخترع آن و منع دیگری از تقلید و تکثیر آن، شرعا اثری ندارد.^۳

مقام رهبری، آیت‌الله خامنه‌ای: احوط این است که در نسخه برداری و تکثیر نوارهای کامپیوتری که در داخل

۱. رساله آموزشی، رهبری، ج ۲، ص ۹۹ انتشارات فقه روز (وابسته به انتشارات انقلاب اسلامی)، چاپ اول ۱۳۹۲
۲. رساله آموزشی، رهبری، ج ۲، ص ۸۳ انتشارات فقه روز (وابسته به انتشارات انقلاب اسلامی)، چاپ اول ۱۳۹۲
۳. تحریر الوسیله، امام خمینی، مترجم، علی اسلامی، انتشارات اسلامی (وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم)، چاپ ۱۴۲۵ ق

تولید شده است، حقوق صاحبان‌شان از طریق کسب اجازه از آنان رعایت شود و در مورد خارج کشور، تابع قرارداد است^۱

آیت‌الله مکارم شیرازی: تمام افرادی که جان و مال آنها محترم است، حق امتیازات آنها نیز محترم است.^۲

مقدار سود حلال

س: معیار محاسبه میزان سود حلال چیست؟
در مقدار سود، حد و مرزی نداریم؛ ولی دو ملاک برای تعیین قیمت می‌توان ارائه کرد:

۱. گران‌فروشی در آن صادق نباشد و انصاف رعایت

شود

۲. بر اقتصاد مسلمانان ضرر و لطمه نزند.^۳

س: گاهی به دلیل چانه زدن بسیار مشتری، فروشنده قیمت کالا را مقداری بالا می‌برد و هنگام فروش، به اسم تخفیف، آن را به قیمت واقعی‌اش می‌فروشد، آیا این کار جایز است؟

۱. أجوبة الاستفتاءات (فارسی)، سید علی خامنه‌ای، ص ۲۹۸، س ۱۳۴۱، انتشارات دفتر معظم له در قم، چاپ اول، ۱۴۲۴ ق
۲. استفتاءات جدید، ناصر مکارم شیرازی، ج ۳، ص: ۵۵۵، س ۱۵۴۷، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب (علیه السلام)، قم، چاپ دوم، ۱۴۲۷ ق
۳. برگرفته از سلسله درسهای استاد فلاح زاده در ستاد ترویج احکام

ج: فی حد ذاته جایز است هر چند مکروه است^۱

س: گاهی گرانی به صورت موج در بازار به وجود می آید که فروشنده اگر گران نفروشد دیگر قدرت خرید نخواهد داشت، آیا گران فروختن جایز است؟

ج: اگر این موج گرانی توطئه دشمن برای بازار مسلمانان است و می خواهد به اقتصاد مسلمانان لطمه بزند گران فروختن جایز نیست، ولی اگر قیمت متعارف بازار باشد و قیمت فعلی جنس است اشکال ندارد^۲

س: برخی فروشندگان قیمت گوشی را پایین می آورند تا مشتری جنس را بخرد ولی در عوض قیمت نرم افزارها را بالا می برند یا نرم افزارهایی که غیر ضروری هستند به عنوان ضروری به مشتری می فروشند، آیا این کار جایز است؟

ج: هر نوع دروغ و کلاهبرداری جهت فروش کالا جایز نیست و در صورتی که به حد اجحاف به مشتری نرسد، مانعی ندارد.^۳

معامله اینترنتی

س: آیا معامله به صورت اینترنتی صحیح است یا خیر؟

-
۱. سایت آیت الله بهجت، استفتاءات، س ۸۰۹
 ۲. برگرفته از سلسله درسهای استاد فلاح زاده در ستاد ترویج احکام
 ۳. سایت آیت الله بهجت، استفتاءات، س ۸۰۷

ج: اگر شروط بیع را داشته باشد، صحیح است.^۱
 س: در معاملات اینترنتی، گاهی جنس خریداری شده توسط پیک ارسال می شود و بین راه آسیب می بیند یا تلف می شود ضامن کیست؟

ج: طبق قاعده فقهی؛ قبل از رسیدن کالا به دست مشتری اگر کالا، معیوب یا از بین برود؛ فروشنده ضامن است. چون با از بین رفتن کالا، معامله از هنگام تلف فسخ می شود؛ بنابراین اگر فروشنده در نگهداری کالا کوتاهی کرده باشد، مثلاً در نوع بسته بندی و انتخاب شرکت حمل و نقل دقت نکرده باشد، ضامن است و باید جبران کند.^۲

و اگر هیچ اهمال و کوتاهی صورت نگرفته، بلکه به بلای آسمانی، کالا معیوب و یا از بین رفته باشد، با توجه به پرداخت هزینه بسته بندی، ارسال و انتخاب نوع مراسله توسط مشتری، این معنی را می رساند که تا این اندازه رساندن، با رضایت مشتری بوده، و این به منزله رسیدن جنس است، احتیاطاً مصالحه نمایند.^۳

۱. سایت آیت الله بهجت، استفتاءات، س ۷۷۱

۲. قاعده فقهی: «کل مبیع تلف قبل قبضه فهو من مال بائعه ناظر به همین مطلب است»

۳. سایت آیت الله بهجت، استفتاءات، س ۸۲۰

فروش کالا قبل از قبض

س: آیا پس از خریدن کالا، می‌توان آن را قبل از تحویل گرفتن، به دیگران فروخت؛ مثلاً اینترنتی خرید و اینترنتی فروخت؟

ج: اگر کالا عین است، فروش آن قبل از تحویل گرفتن، جایز است؛ اگر معامله، سلف (پیش فروش) است، فروش آن قبل از مدت معین شده برای تحویل گرفتن کالا، جایز نیست.^۱

معامله با افراد نابالغ

س: گاهی اقتضای شغلی ایجاب می‌کند که یکی از دو طرف معامله، غیربالغ باشد، آیا معامله اشکال دارد؟

ج: در صورتی که در این‌گونه معاملات، غیربالغ به منزله واسطه در مبادله عوضین (کالا و پول) باشد، مانعی ندارد و میزان تا حدی است که عنوان واسطه بر او صدق کند.^۲

معامله با بچه نابالغ، باطل است، حتی اگر ولی به او اجازه داده باشد؛ مگر این‌که طرف معامله، ولی طفل باشد و طفل وسیله رساندن پول به فروشنده یا جنس به خریدار باشد.^۳

۱. استفتاءات آیت‌الله بهجت، سایت آیت‌الله بهجت

۲. استفتاءات آیت‌الله بهجت س ۷۷۵، سایت آیت‌الله بهجت

۳. توضیح المسائل ۱۳ مرجع مسئله ۲۰۸۲ دفتر انتشارات اسلامی وابسته به

فروش کالای نجس شده

س: آیا فروش تلفن همراه نجس شده که قابل تطهیر نیست جایز است؟ آیا اعلان نجس بودن تلفن همراه واجب است؟

ج: شیء نجس از جهت امکان تطهیر، به دو صورت است:

۱. در حال نجاست، منفعت حلالی ندارد؛ مانند دارویی که نجس شده و منفعت آن منحصر در شرب است، و شرب نجس هم در غیر موارد ضرورت، حرام است؛ بنابراین معامله صحیح نیست.

۲. در حال نجاست منفعت حلال دارد؛ بنابراین معامله جایز است.^۱

و اگر قابل تطهیر باشد؛ معامله جایز است، و اگر فروشنده بداند که خریدار، آن را در خوردن و آشامیدن استعمال می‌کند؛ باید نجاستش را به او بگوید.^۲

خرید و فروش تلفن همراه با روکش طلا

س: آیا خرید و فروش تلفن همراهی که تزیین به طلا

جامعه مدرسین سال ۱۳۸۶ ه ش

۱. رساله آموزشی، سید علی خامنه‌ای، ج ۲، ص ۷، انتشارات فقه روز (وابسته

به انتشارات انقلاب اسلامی)، چاپ اول ۱۳۹۲

۲. توضیح المسائل ۱۳ مرجع، مسئله ۱۴۲، ص ۹۵

شده جایز است؟

ج: پوشیدن طلا، خواه حلقه انگشتری باشد یا غیر آن، برای مردان مطلقاً حرام است؛ هرچند به قصد زینت نباشد و از دید دیگران مخفی باشد.^۱

بنابراین، پوشیدن طلا برای مردان جایز نیست ولی در مورد وسایلی که صدق پوشیدن نمی‌کنند، ملاک صدق زینت است، مثل اسلحه شکاری که روکشی از طلا داشته باشد که بنا بر فتوای مراجع تقلید، آیت‌الله سیستانی، آیت‌الله مکارم، آیت‌الله صافی: اگر زینت باشد جایز نیست.^۲

فروش نقد و نسیه

س: اگر در معامله نسیه، زمان پرداخت پول مشخص نباشد؛ آیا معامله صحیح است؟

ج: امام خمینی (ره): اگر مدت به طور دقیق تعیین نشود و نسیه معامله شود، معامله باطل است.^۳

آیت‌الله بهجت: در نسیه باید زمان مشخص باشد و اگر مدت تعیین نشود، معامله حلال (نقد) است و فروشنده

۱. استفتاءات رهبری، س ۴۴۴، سایت رهبری

۲. سایت اسلام کوئست:

<http://islamquest.net/fa/archive/question/fa>

۳. استفتاءات امام خمینی، ج ۲، ص ۱۲۳، س ۱۱۸، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، پاییز ۱۳۸۰

هر وقت بخواهد میتواند مطالبه کند.^۱

معاملات سلف

س: آیا فروش کالایی که هنوز در کارخانه تولید نشده جایز است؟ مثلاً شرکتی تبلیغ کالایی را می‌کند که به زودی روانه بازار می‌کند و مشتری به فروشنده سفارش خرید کالا را به صورت بیع سلف می‌دهد، آیا این معامله جایز است؟

ج: اگر مشتری پول را بقصد تملیک به بایع داده و بایع هم بقصد تملک پول را دریافت نموده باشد، معامله صحیح است.^۲

س: اگر خریدار گوشی تلفنی را خرید و از فروشنده بخواهد که جنس را برایش نگهداری کند، فروشنده تا چه زمانی باید آن را نگهداری کند؟

ج: اگر مشتری پول جنسی را که نقد خریده تا سه روز ندهد و فروشنده هم جنس را تحویل نداده باشد، و اگر مشتری شرط نکرده باشد که دادن پول را تأخیر بیندازد و شرط تأخیر جنس هم نشده باشد، فروشنده می‌تواند

۱. سایت آیت الله بهجت، استفتاءات، فروش نقد و نسیه، س ۸۳۰
 ۲. مجمع المسائل، سید محمد رضا موسوی گلپایگانی، ج ۲، ص: ۴۱، دار
 القرآن الکریم، قم، چاپ دوم، ۱۴۰۹ ق

معامله را به هم بزند (خیار تأخیر).^۱

تغییر بسته بندی کالا

س: گاهی کالا از حالت بسته بندی اولیه در کارخانه، خارج می شود، آیا جایز است ظاهرش را مانند پلمپ کارخانه کرد و به همین عنوان فروخت؟

ج: یکی از موارد حرام در معاملات، غش در معامله است یعنی هر معامله ای که در ثمن و مضمن فریب و خدعه ای باشد.

بنابراین اگر کالا صدق مال مغشوش نکند، و یا تصرف در بسته بندی مشهود باشد، معامله آن با همان عنوان اشکال ندارد.^۲

۱. توضیح المسائل (امام خمینی)؛ ص: ۴۳۷، مسئله ۲۰۱۳، چاپ اول، ۱۴۲۶ هـ.ق.

۲. رساله آموزشی، رهبری، ج ۲، ص ۹۷، انتشارات فقه روز (وابسته به انتشارات انقلاب اسلامی)، چاپ اول ۱۳۹۲

بخش چهارم

احکام تعمیرکاران

تعیین دستمزد

س: قیمت تعمیرات گوشی بر چه مبنایی است؟
 ج: قیمت گذاری انواع تعمیرات در کشور، غالباً توسط اتحادیه ها صورت می گیرد و هر منطقه ای هم قیمت خاص خود را دارد؛ ولی ملاک و معیار کلی قیمت گذاری در هر تعمیری، بستگی به مدت زمانی که تعمیرکار برای آن وقت می گذارد و سختی کار و میزان ریسک و خطر خراب شدن گوشی، تعیین می شود.

س: آیا تعمیرکار با بازکردن گوشی و نظر کارشناسی دادن، بدون اینکه تعمیری صورت انجام دهد، تعمیرکار مستحق اجرت می شود؟

ج: هرگاه کسی بر حسب امر دیگری اقدام بعملی نماید عامل، مستحق اجرت عمل خود، خواهد بود.^۱

۱. حقوق مدنی،، سید حسن امامی، ج ۱، ص: ۴۱۳، انتشارات اسلامیة، تهران

در اجاره خود انسان برای کار؛ کارگر، استحقاق اجرت
مثل کارش را دارد^۱

ضامن بودن تعمیرکار

س: آیا تعمیرکاری که گوشی تلفن را خراب کرده،
ضامن است؟

ج: هرگاه صنعتگر چیزی را که گرفته ضایع کند ضامن
است.^۲

نگاه به عکس و فیلم

س: آیا نگاه کردن به عکس و فیلم خصوصی داخل
گوشی برای تعمیرکار جایز است؟

ج: در حوزه زندگی انسان، یک حریم خصوصی وجود
دارد که انتظار دارد دیگران بدون رضایت او، به آن قلمرو
وارد نشوند، نگاه و نظارت نکنند، به اطلاعات آن دسترسی
نداشته باشند؛ اطلاعات داخل تلفن همراه، عکس و
فیلم، جزء این قلمروست.^۳

۱. تحریرالوسیلة، امام خمینی، مترجم: علی اسلامی، ج ۲، ص: ۴۹۹،
انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ ۱۴۲۵
هـ.ق.

۲. توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۳۳۵، مسئله ۲۲۰۰، انتشارات اسلامی
(وابسته به جامعه مدرسین)، چاپ تابستان ۸۶

۳. حریم خصوصی شهروندان در اندیشه امام خمینی، رجایی غلامعلی،
فکوری محمد، پژوهشنامه متین، پاییز ۹۰، شماره ۵۲

بنابراین نگاه کردن به عکس و فیلم خصوصی، بدون اجازه صاحب آن، ورود به حریم خصوصی افراد است و حرمت آن عقلاً و عرفاً و شرعاً بر کسی پوشیده نیست و آیه ۱۲ سوره حجرات که می‌فرماید: «تجسس نکنید»؛ شامل این مورد هم می‌شود و روایات متعددی وارد شده که نهی می‌کند از ورود به حریم خصوصی افراد مانند روایت امام صادق (ع) از رسول خدا (ﷺ) که می‌فرماید:

«نَهَى أَنْ يَطَّلَعَ الرَّجُلُ فِي بَيْتِ جَارِهِ»؛ (رسول خدا (ﷺ) نهی کرد که کسی به خانه همسایه خودش سرک بکشد).
و همچنین می‌فرماید:

«مَلْعُونٌ مَنْ أَطَّلَعَ عَلَى جَارِهِ»؛ (ملعون است کسی که به خانه همسایه اش سرک بکشد).

در اینجا از تصرف در حریم خصوصی دیگران به معنای اطلاع و آگاهی از آن نهی شده است. اطلاع و آگاهی نوعی تصرف است.

اما چرا سرک کشیدن به خانه همسایه، حرام است؟ چون ممکن است، شخص اموری در خانه خود نگهداری

۱. وسائل الشیعة؛ ج ۲۹، ص: ۶۷، عاملی، حرّ، محمد بن حسن، وسائل الشیعة، مؤسسه آل‌البیت (ع)، قم - ایران، اول، ۱۴۰۹ هـ ق
۲. الجعفریات - الأشعثیات، محمد بن محمد اشعث کوفی، ص: ۱۶۴، مکتبه نینوی الحدیثة، تهران

کند که مایل نیست دیگران باخبر شوند، یا در حال خاصی باشد که نمی‌خواهد کسی او را در آن وضعیت مشاهده کند.

ممکن است این حکم شامل همه مکانهایی که خصوصیتی مانند خانه دارند، بشود؛ بنابراین اطلاعات خصوصی درون تلفن همراه، یکی از مصادیق مسائل خصوصی است که باید از نگاه کردن بدون اجازه صاحبش اجتناب کرد.

و اما نگاه به عکس و فیلم و... نگاه کردن به هر چیزی یا هر کسی به قصد لذت جنسی با خوف افتادن در گناه حرام است.^۱

تعویض قطعات تلفن همراه با قطعات کهنه

س: یکی از کارهایی که در تعمیرات گوشی صورت می‌گیرد این است که قطعه خراب را با قطعه کارکرده و دست دوم تعویض می‌کنند و هزینه قطعه نورا از مشتری می‌گیرند، آیا این کار جایز است؟

ج: غش در معامله، حرام است، یعنی فروختن جنسی که با چیز دیگر مخلوط شده، در صورتی که معلوم نباشد و

۱. توضیح المسائل مراجع، ج ۲، ص ۹۷۱، س ۱۱۸۲، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، تابستان ۸۶

فروشنده هم به خریدار نگوید.^۱ یکی از موارد غش در معامله، ذکر صفت پسندیده برای جنسی که این صفت را ندارد،^۲ مثلاً فروختن جنس کهنه را به جای جنس نو، اگر از مشتری پنهان کند در حکم غش در معامله است و اگر آن صفت مقوم کالا باشد، معامله باطل و اگر مقوم نباشد مشتری حق فسخ دارد.

اجناس کهنه به جای نو

پرسش: آیا می توان اجناس کهنه را رنگ کرد، به گونه ای که ظاهر و باطن آن با جنس نوتفاوتی نکند و آن را به جای جنس نوبه مشتری فروخت؟
ج: اگر غش در معامله شود، جایز نیست.^۳

اجناس جای مانده از مشتری

س: حکم وسیله ای که از مدتها پیش جهت تعمیر در نزد تعمیرکار می باشد و برای تحویل گرفتن آن هیچ اقدامی نشده است، چیست؟
چنانچه صاحبانش را می شناسد باید به آنها برگرداند و اگر نمی شناسد، باید تحقیق کند، هرگاه از پیدا کردن

۱. توضیح المسائل (امام خمینی)؛ ص: ۴۲۱، مسئله ۱۹۴۸

۲. رساله آموزش، رهبری، ج ۲، ص ۹۹

۳. سایت آیت الله بهجت، استفتاءات، ص ۸۱۴

صاحبانش مایوس گردد می تواند آن را بفروشد و قیمت آن را به فقیر بدهد.^۱

بهترین کار این است که تعمیرکاران به افراد رسید بدهند و شماره تلفن هم بگیرند. البته این کار واجب نیست ولی کار خوبی است و از زحمت و مشقت پیدا کردن صاحب مال جلوگیری می کند.

تأخیر در تحویل دادن کالا به مشتری

س: اگر تعمیرکار گوشی را در زمان تعیین شده تحویل ندهد، آیا مشتری حق فسخ دارد؟ اگر به مشتری از بابت این تأخیر ضرری برسد، آیا تعمیرکار ضامن است؟

ج: اگر در ضمن عقد، شرط کرده باشند که مشتری در زمان خاصی گوشی را تعمیر کند و تحویل بدهد، اگر تعمیرکار در آن زمان، گوشی را تحویل ندهد، مشتری به عنوان خیار تخلف شرط، حق فسخ دارد.^۲ بنابراین ماده ۲۲۱ قانون مدنی، تعهد به جبران خسارت، چه بر اساس تصریح در قرارداد، چه بر اساس آنچه

۱. استفتاءات جدید؛ ناصر مکارم شیرازی، ج ۲، ص: ۴۰۵، س ۱۱۶۸، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب (علیه السلام) - قم - ایران، دوم، ۱۴۲۷ ق
 ۲. توضیح المسائل ۱۳ مرجع، ج ۲، مسئله ۲۱۲۴، ص ۲۳۸، انتشارات اسلامی (وابسته به جامعه مدرسین)

عرف رایج مقرر می‌داند و چه در مواردی که قانون الزام کند، قابل مطالبه است؛ مشروط به اینکه طرف تعهد قرارداد، تعهدی را مبنی بر انجام یا عدم انجام کاری برعهده گرفته باشد.

بخش پنجم

احکام مصرف کنندگان

شارژ تلفن همراه از برق اماکن عمومی

س: آیا شارژ تلفن همراه از برق اماکن عمومی، مانند مساجد، بیمارستانها، اشکال دارد؟
ج: استفاده از برق مسجد برای کارهای شخصی جایز نیست^۱

البته در بعضی از مکان های عمومی اجازه می دهند؛ حتی محلی برای شارژ گوشی در نظر می گیرند، ولی برای استفاده از برق مکان هایی که نمی دانیم اجازه داده اند یا خیر، باید اجازه گرفت.

فیلم برداری از حوادث

س: آیا فیلم برداری از اتفاقات و حوادثی که برای مردم می افتد جایز است؟

۱. أجابة الاستفتاءات رهبری، آیت الله خامنه ای ص: ۵۰۵، س ۲۰۴۸.
ناشر: دفتر معظم له در قم، چاپ اول، ۱۴۲۴ ه ق

ج: در اسلام، یک قاعده کلی به نام قاعده «اصاله الحِلِّ» وجود دارد. براساس این قاعده، تا زمانی که در شرع، دلیلی بر حرمت عملی نداشته باشیم؛ انجام آن عمل، حلال و جایز است؛ یعنی اصل اولیه در مورد هر عملی، حلیت است؛ مگر آن که خلاف آن ثابت شود؛ البته تشخیص این مورد، بر عهده فقیه است و در نتیجه، درباره بسیاری از اکتشافات، مشاغل و فنون جدید، وقتی از فقیهی پرسش می‌شود، وقتی دلیلی بر حرمت آن نیافت، جواب می‌دهد که «فی نفسه حلال است»؛ یعنی تا زمانی که حرام دیگری در ضمن آن واقع نشود، مشکلی ندارد. عکاسی هم جزء همین مقوله است؛ یعنی اصل عکاسی یا فیلم برداری، به خودی خود، حلال است؛ اما مهم، توجه در جزئیات و ریزه‌کاری‌های آن است.

اصل عکاسی، نیاز به رضایت افراد ندارد؛ اما اگر عکاسی، بدون اجازه که موجب اذیت افراد شود یا عکاسی از مکان‌های خصوصی افراد، مصداق تصرف در ملک آنها باشد، یا به قصد عیبجویی و انتشار آن باشد، جایز نیست حکم چاپ و تکثیر عکس هم همین است. البته عکاسی از برخی مکان‌های دولتی و مراکز نظامی و... که براساس مقررات، ممنوع اعلام شده، به خاطر زیر

پا گذاشتن قانون و مقررات، جایز نیست.^۱

تصویربرداری از حریم خصوصی دیگران

س: آیا تصویربرداری از منازل دیگران و انتشار آن، جایز است؟

ج: ورود به حریم خصوصی اشخاص بدون اجازه، شرعاً جایز نیست، اگر چه عنوان تجسس بر آن منطبق نباشد؛ و گرفتن فیلم و عکس و مانند آن به صورت مخفیانه، شرعاً حرام و انتشار آن حرام دوم است.^۲

ضبط صدای دیگران بدون اجازه

س: آیا ضبط کردن صدای دیگران (بدون قصد هیچگونه استفاده سوء) نیازمند کسب اجازه و دادن اطلاع است؟ در مورد عکس و فیلم چگونه؟

ج: موارد مختلف است، اگر صحبت و حضور در جلسه عمومی و در ملاعام نباشد، ضبط صدا و برداشتن عکس و گرفتن فیلم بدون اجازه طرف جایز نیست.^۳

۱. سایت پرسمان احکام ، <http://porseman.net/node>

۲. سایت رهبری، استفتائات جدید، احکام برخی گناهان، تجسس و خبرچینی

۳. سایت رهبری، استفتائات جدید، احکام برخی گناهان، تجسس و خبرچینی

تفتیش و سایل فرزند

س: آیا پدر و مادر اجازه دارند وسایل شخصی فرزندشان را تفتیش کنند؛ مانند تفتیش محتویات گوشی؟

ج: اگر فرزند نابالغ باشد اشکال ندارد، و در صورت بلوغ اگر احتمال امر مهمی را می دهند که با سرنوشت فرزند ارتباط دارد و درصدد هدایت و نجات او باشند در این صورت پدر می تواند تفتیش کند.^۱

عقد و طلاق پیامکی

س: آیا عقد و طلاق پیامکی صحیح است؟

ج: در عقدها و موقت باید صیغه خوانده شود. بنابراین، عقد، پیامکی صحیح نیست.^۲

و در طلاق هم باید صیغه طلاق با لفظ عربی صحیح خوانده شود و دو مرد عادل آن را بشنوند، بنابراین، در طلاق پیامکی هم صحیح نیست.^۳

سلام و جواب پیامکی

س: آیا جواب سلام پیامکی واجب است؟

۱. سایت ایه الله سبحانی، احکام شرعی، احکام معاشرت و روابط اجتماعی
 ۲. توضیح المسائل ۱۳ مرجع، ص ۴۵۰، مسئله، ۲۳۶۳، انتشارات اسلامی
 وابسته به جامعه مدرسین، چاپ سیزدهم، ۱۳۸۶
 ۳. همان، ص ۵۲۲، مسئله ۲۵۰۸

ج: در وجوب پاسخ به سلام کتبی یا با واسطه اختلاف است.

رهبری آیت الله خامنه ای می فرماید: احتیاط در جواب دادن است.^۱

آیت الله مکارم می فرماید: در صورتیکه تولید مزاحمتی نکند، سلام را باید پاسخ گفت مگر اینکه ثابت شود او قصد جدی برای سلام ندارد.^۲

آیت الله تبریزی می فرماید: واجب نیست.^۳

قول و قرار پیامکی

س: آیا عمل به قول و قرار پیامکی واجب است؟

ج: خلف وعده دو صورت دارد

۱. در مورد وعده ای که می دهد، می داند تخلف می کند، این کذب و دروغ محسوب می شود.
۲. در مورد وعده ای که می دهد، نمی داند تخلف می کند، این کذب و دروغ محسوب نمی شود.^۴

۱. سایت رهبری، استفتاءات جدید، جواب دادن به نامه

۲. سایت آیت الله مکارم، معاشرت

۳. توضیح المسائل مراجع م ۱۱۳۹ (فتوای آیت الله تبریزی)، انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین، چاپ سیزدهم، ۱۳۸۶

۴. رساله آموزشی، رهبری، ج ۲ ص ۸۶، ناشر، فقه روز (وابسته به انتشارات انقلاب اسلامی)

پیامک دروغ به قصد شوخی

س: آیا ارسال پیامکی دروغ به قصد شوخی جایز است؟

ج: ارسال پیامک دروغ به صورت شوخی دو صورت دارد:

۱. گاهی خبری خلاف واقع را پیامک می‌کند و مقصودش این است که افراد را بخنداند، در این اخبار، هزل و شوخی وجود ندارد بلکه دروغی گفته است و مسلماً حرام است.

۲. خبر کذب داده نمی‌شود، بلکه خود کذب، شوخی و هزل است؛ مثل لطیفه و متلهایی (جُک) که بین مردم متداول است، این نوع از هزل، حرام نیست.^۱

برداشت از حساب کاربران جهت دریافت پیامک

س: آیا شرکت مخابرات جهت ارسال پیامک تبلیغاتی می‌تواند مبلغی از حساب کاربرانی که پیامک را دریافت می‌کنند، برداشت کند؟

ج: بدون جلب رضایت کاربران برای دریافت پیامک تبلیغاتی، برداشت پول به هر عنوانی که باشد، جایز

۱. رساله آموزش ۲، رهبری، ص ۸۷، ناشر، فقه روز وابسته به انتشارات انقلاب اسلامی، اول، ۹۲

نیست.^۱

کاربردهای نامشروع

قمار

مسابقات پیامکی

نوعی مسابقه وجود دارد به نام مسابقات پیامکی. این مسابقات در قالب پرسش و جواب برگزار می شود. روال کار در اینگونه مسابقات بدین گونه است که افراد، با جواب دادن به پرسشی که اصولاً خیلی آسان طرح می شود؛ وارد مرحله قرعه کشی مسابقه می شوند. محل تأمین هزینه های جوایز برندگان اینگونه مسابقات معمولاً از شرکت کنندگان اخذ می شود که باعث می شود مسابقه به قمار تبدیل شود. اگر هزینه جوایزی که به برندگان اهدا می شود از محلی غیر از پول شرکت کنندگان در مسابقه باشد، به نظر می رسد شرکت در این مسابقات مشکل شرعی ندارد؛ اما معمولاً هزینه های جوایز از محل هزینه پیامک ها تأمین می شود که باعث عدم جواز شرکت در این مسابقات می شود.

۱. لَا يَجِلُّ مَالُ امْرِئٍ مُسْلِمٍ إِلَّا بِطَبِيبَةٍ نَفْسٍ مِنْهُ، مال مسلمان بر کسی حلال نیست مگر با رضایت صاحب مال (وسائل الشیعة؛ ج ۱۴، ص: ۵۷۲)

مسابقات قرعه‌ای (بخت‌آزمایی)

اساس شکل‌گیری مسابقات قرعه‌ای، احتمال است. شرکت‌کنندگان در این مسابقات به مهارت و فعالیت خاصی نمی‌پردازند؛ بلکه با پرداخت مقداری هزینه، شانس و اقبال خود را امتحان می‌کنند. بخت‌آزمایی که در اصطلاح انگلیسی به آن «لاتاری» گفته می‌شود، نوعی قمار دسته‌جمعی است که به علت جذابیت جوایز آن، در حال گسترش روزافزون است.

گاهی برگزارکنندگان این مسابقات برای تطهیر این نوع فعالیت، به صورت نمادین اقدام به اعمال عام‌المنفعه و خیرخواهانه می‌کنند که باعث از بین رفتن حرمت بخت‌آزمایی و قمار نمی‌شود. چون ماهیت این مسابقات، همان بلیت بخت‌آزمایی است.^۱

پیش‌بینی مسابقات ورزشی

در برخی سایت‌های پیش‌بینی مسابقات ورزشی که در حال گسترش روزافزون است، افراد با عضو شدن و پرداخت مبالغی قادر به پیش‌بینی مسابقات ورزشی، به خصوص مسابقات فوتبال می‌شوند. معمولاً در این‌گونه پیش‌بینی‌ها که به صورت هفتگی، ماهیانه و سالیانه

۱. توضیح المسائل، ۱۳ مرجع، ص ۷۹۳، مسئله؛ ۲۹۶۷، انتشارات اسلامی (وابسته به جامعه مدرسین) چاپ ۱۳۸۶

برگزار می شود، افراد شرکت کننده در مسابقه به پیش بینی نتایج بازیهای لیگ های داخلی و خارجی می پردازند. شیوه عملکرد این سایت اینگونه است که افراد با پرداخت مبالغی به پیش بینی مسابقات می پردازند. و در صورت درست حدس زدن نتیجه مسابقه، در لیست قرعه کشی قرار می گیرند.

شرط بندی در مسابقات به این صورت که طرف های مسابقه قرار بگذارند هر کس بازنده شد چیزی را به برنده بدهد یا کاری برای او انجام دهد، چنین شرط بندی حرام است، همچنین اگر تماشاگران با همدیگر شرط بندی کنند حرام است. این حرمت برای شرکت کننده های مسابقات اسب دوانی و تیراندازی استثنا شده است. اگر دولت، ارگان، مؤسسه یا شخص سومی به عنوان هدیه، یا عنوان دیگر، جایزه ای به برنده بدهد، مسابقه، شرط بندی نیست و اشکالی ندارد. اما اگر ابتدا، مبلغی جهت انجام هزینه های مسابقه از طرفین مسابقه گرفته شود و بخشی از جایزه از آن تأمین گردد، چون جایزه از اموال بازنده گرفته شده، شرط بندی و حرام است.

کسانی که وارد سایت می شوند و مبلغی پرداخت کرده و نتیجه مسابقات را پیش بینی می کنند؛ اگر نظر صحیح بدهند، مبلغی دریافت می کنند، مرتکب شرط بندی

حرام شده‌اند. و دادن مبلغی به مؤسسات خیریه توجیهی برای انجام دادن کار حرام نیست.^۱

مجازات قماربازان و دایرکنندگان قمارخانه

شماری از مواد قانون مجازات اسلامی در جرم قمار، عبارت‌اند از:

ماده ۷۰۵

قماربازی با هر وسیله‌ای ممنوع و مرتکبین آن به یک تا شش ماه حبس و یا تا ۷۴ ضربه شلاق محکوم می‌شوند و در صورت تظاهر به قماربازی به هر دو مجازات محکوم می‌شوند.

ماده ۷۰۶

هر کس آلات و وسایل مخصوص به قماربازی را بخرد یا حمل یا نگهداری کند به یک تا سه ماه حبس یا تا پانصد هزار تا یک میلیون و پانصد هزار ریال جزای نقدی محکوم می‌شود.

ماده ۷۰۸

هر کس قمارخانه دایر کند یا مردم را برای قمار به آنجا دعوت نماید به شش ماه تا دو سال حبس و یا از سه میلیون تا دوازده میلیون ریال جزای نقدی محکوم می‌شود.

۱. برگرفته از سایت اسلام کوئست <http://islamquest.net>

ماده ۷۰۹

تمام اسباب و پول‌های متعلق به قمار، حسب مورد، معدوم یا به عنوان جریمه ضبط می‌شود.^۱
فتوای مراجع تقلید درباره پیش بینی نتایج جام جهانی فوتبال:

آیت‌الله صافی گلپایگانی: به نظر این جانب، پول گرفتن در مقابل پیش‌بینی مسابقات، اکل مال به باطل است و جایزه نیست.

مقام رهبری آیت‌الله خامنه‌ای: این عمل که افرادی با پرداخت پول در مسابقه شرکت نموده و به افرادی که صحیح پاسخ داده‌اند، مبلغی پرداخت شود، حکم برد و باخت را دارد و جایز نیست.

آیت‌الله مکارم شیرازی: اگر از شرکت‌کنندگان در مسابقه پولی نمی‌گیرند، بلکه برگزارکنندگان مسابقه به برندگان جایزه می‌دهند، گرفتن جایزه اشکال ندارد.^۲

لازم به ذکر است که لازمه شرکت در مسابقات، فرستادن پیامک و پرداخت هزینه پیامک است.

آیت‌الله بهجت: اگر جوایز از اموال بازنده تهیه شود و به برنده داده شود، حرام است.^۳

۱. قانون مجازات اسلامی - تعزیرات و مجازات‌های بازدارنده مصوب ۷۵/۳/۶

۲. استفتائات جدید، ج ۲، ص ۲۳۶، س ۷۲۸

۳. استفتاءات آیه الله بهجت، ج ۴، ص: ۵۵۶، س ۶۴۵۳، دفتر حضرت

ارتباط پیامکی با نامحرم

س: آیا ارتباط پیامکی با نامحرم اشکال دارد؟
قبل از هر چیز توجه به چند نکته لازم و ضروری است:
۱. یکی از غرایز قوی در انسان شهوات جنسی است که اگر طغیان و سرکشی کند، کنترل آن ناممکن یا مشکل خواهد بود.

۲. بروز و ظهور و غلبه غریزه‌ی شهوانی در انسان به صورت پلکانی و تدریجی است، و به تعبیر قرآن کریم شیطان از طریق سیاست گام به گام به هدف خود می‌رسد.^۱

به همین جهت جلوگیری از وسوسه‌های شیطانی در ابتدای امر و قدم اول آسان است چون هنوز موقعیت شیطان و غرایز شهوانی ضعیف است، ولی اگر فردی در قدم اول از شیطان و هوی و هوس تبعیت کند، موقعیت خود را در مقابله با آنها تضعیف نموده و باعث تقویت نیروهای شیطانی و غرایز شهوانی خواهد شد. و در آن صورت مقاومت مشکل تر خواهد شد. به عبارتی همیشه پیش‌گیری راحت تر از درمان است.

نتیجه این که بهتر است از رابطه داشتن با نامحرم

آیه‌الله بهجت، قم - ایران، چاپ اول، ۱۴۲۸ ق

۱. سوره بقره، آیه ۱۶۸، ﴿وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لِكُمْ عَلِيٌّ مُبِينٌ﴾

اجتناب کرد.

استفتایی که از دفتر مراجع عظام در این زمینه شده ،
به شرح ذیل است:

۱. چت کردن با جنس مخالف ورد و بدل کردن

صحبت های معمولی چه حکمی دارد؟

همه مراجع: در صورتی که خوف فتنه و کشیده شدن
به گناه وجود داشته باشد جایز نیست.

۲. شوخی کردن با نامحرم چه حکمی دارد؟

همه مراجع: اگر با قصد لذت (جنسی) باشد و یا بترسد
به گناه بیفتد، جایز نیست^۱.

تذکر نکته ای در پایان ضروری است: آن چه بیان شد

یک حکم کلی است و از این جهت فرقی بین انواع
شوخی (شوخی از طریق چت و پیام کوتاه و...) و بین انواع
نامحرم ها (هم کلاسی ها و غیر آن)، وجود ندارد یعنی؛
اگر شوخی با نامحرم، به قصد لذت باشد یا خوف فتنه و
کشیده شدن به گناه وجود داشته باشد، از حکم حرمت
برخوردار است اگرچه آن نامحرم هم کلاسی باشد و این
شوخی هم از طریق پیام کوتاه، انجام شده باشد.

۱. برگرفته از سایت اسلام کوئست ، <http://islamquest.net> ، رساله‌ی
دانشجویی، ص ۱۹۱ و ۱۹۲

مزاحمت تلفنی و پیامکی

گاهی نصف شب، پیامکی، خواب اهل خانه را آشفته می‌کند و وقتی متوجه می‌شوی که پیامک بازرگانی یا شوخی بیموقعی بوده، آشفته‌تر می‌شوی.

چنین مواردی، مصداق اذیت و آزار مؤمن است، که در پیشگاه خداوند متعال، گناه بزرگی است.

امام صادق (ع) فرمودند:

«مَنْ أَعَانَ عَلَى مُؤْمِنٍ بِشَطْرِ كَلِمَةٍ لَتَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ آيِسٌ مِنْ رَحْمَتِي!»^۱

(هر کس با کلمه‌ای به مؤمنی زیان برساند، روز قیامت، خدا را در حالی ملاقات می‌کند که میان دو چشمش نوشته شده است: ناامید از رحمت من!)

ایجاد مزاحمت و مردم‌آزاری راه‌های مختلفی دارد که یکی از آنها پیامک‌های زننده و بدموقع است.

اشاعه فحشا

س: مصادیق اشاعه فحشا کدامند؟

ج: از مصادیق آن می‌توان به موارد ذیل اشاره نمود:

۱. عیبی را به دروغ به کسی نسبت دادن و پخش

۱. الکافی ج ۲، ص: ۳۶۸، کلینی، ابو جعفر، محمد بن یعقوب، دار الکتب الإسلامية، تهران - ایران، چهارم، ۱۴۰۷ ه ق

کردن آن بین مردم؛

۲. پخش کردن عیب فردی میان مردم که مصداق غیبت است؛

۳. گناهی را علنی و در میان مردم انجام دادن، مثلاً گذاشتن موسیقی‌های مبتذل، پخش عکس و فیلم خصوصی افراد در وبلاگ‌ها؛

۴. فرستادن بلوتوث غیراخلاقی.^۱

پخش شایعه

واژه «شایعه» از ریشه «شاع» به معنای پخش کردن است.

در قرآن درباره پخش شایعه می‌فرماید:

﴿لَئِنْ لَّمْ يَنْتَهِ الْمُنَافِقُونَ وَالَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ مَّرَضٌ وَالْمُرْجِفُونَ فِي الْمَدِينَةِ لَنُغْرِبَنَّكَ بِهِمْ ثُمَّ لَا يُجَاوِرُونَكَ فِيهَا إِلَّا قَلِيلًا﴾^۲

(اگر منافقان و آنان که در دل‌هایشان بیماری است، و آنان که اخبار دروغ و شایعات بی‌اساس در مدینه پخش می‌کنند، دست از کار خود برندارند، تو را بر ضد آنان می‌شورانیم، سپس جز مدت کوتاهی نمی‌توانند کنار تو

۱. برگرفته از سایت پرسمان احکام porseman.mihanblog.com

۲. سوره احزاب آیه ۶۰

در این شهر بمانند).

«مرجفون»، کسانی اند که شایعه پخش می کنند. شایعه در اصطلاح، خبر یا اطلاعات تأیید نشده‌ای است برای ایجاد باور نزد دیگران، معمولاً از فردی به فردی دیگر به طور شفاهی و بدون هیچ‌گونه اطمینان و دلیل و مدرک کافی انتقال می یابد.

بیشتر شایعات، اطلاعاتی مبالغه آمیز، نادرست و غیرمنطقی است که از فرد یا افرادی به فرد یا افرادی دیگر به صورت سلسه وار منتقل می شود. شایعه بیشتر به وسیله افراد ساده لوح منتقل می شود.

ساختن و پخش شایعات از مهم ترین شاخه های «جنگ روانی» است. هنگامی که دشمن قادر نیست از طریق رویارویی، صدمه ای وارد کند، به پخش شایعات روی می آورد و از این طریق، افکار عمومی را نگران و از مسائل ضروری و حساس منحرف می کند. شایعه سازی، از سلاح های مخرب برای جریحه دار ساختن حیثیت نیکان و پاکان و پراکنده ساختن مردم از اطراف آنان است. در دهه اخیر، پخش شایعه از طریق فرستادن پیامک، شتاب بیشتری گرفته است.

غیبت و تهمت پیامکی

یکی از گناهان بزرگ، غیبت است که در فرهنگ

دینی، از آن نهی شده است. کیف‌های فراوانی برای غیبت کنندگان در قرآن و روایات ذکر شده است. خداوند متعال در قرآن می‌فرماید:

﴿وَلَا تَجَسَّسُوا وَلَا يَغْتَبَ بَعْضُكُم بَعْضًا أَيُحِبُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَأْكُلَ لَحْمَ أَخِيهِ مَيْتًا فَكَرِهْتُمُوهُ وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ اللَّهَ تَوَّابٌ رَحِيمٌ﴾^۱ (و از یکدیگر غیبت ننمایید، آیا یکی از شما دوست دارد که گوشت برادر مرده‌اش را بخورد؟ بی‌تردید [از این کار] نفرت دارید، و از خدا پروا کنید که خدا بسیار توبه‌پذیر و مهربان است).

امام صادق علیه السلام می‌فرماید:

«وَالْغَيْبَةُ تَأْكُلُ الْحَسَنَاتِ كَمَا تَأْكُلُ النَّارُ الْحَطَبَ - أَوْحَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى مُوسَى بْنِ عِمْرَانَ عليه السلام الْمُعْتَابُ هُوَ آخِرُ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ إِنْ تَابَ وَإِنْ لَمْ يَتُبْ فَهُوَ أَوَّلُ مَنْ يَدْخُلُ النَّارَ»؛ (غیبت کردن اعمال نیکوی آدمی را محومی‌کند چنان‌که آتش هیزم را می‌خورد، خداوند متعال به حضرت موسی علیه السلام وحی فرمود: شخص غیبت‌کننده آخرین کسی است که داخل بهشت می‌شود اگر توبه کند، و اگر توبه نکرد او نخستین کسی خواهد بود که داخل آتش شود).^۲

۱. سوره حجرات آیه ۱۲

۲. مصباح الشریعه، ترجمه مصطفوی ص ۲۰۵، انجمن اسلامی حکمت و

اما اینکه چه چیزهایی مصداق غیبت است باید گفت ذکر هر عیب و نقص از انسان، غیبت است؛ اعم از اینکه آن عیب و نقص در دین او باشد یا در دنیای او، صفتی از صفات او باشد یا فعلی از افعال او یا کلامی از او صادر شده باشد، یا در خلقت و جسم او. معیار و ملاک صدق غیبت، عبارت است از کشف امر مستور، اگر مستور باشد، گفتن آن غیبت است. اما اگر ظاهر باشد، صدق غیبت نمی کند.

مراد از سترو کشف در اینجا، سترو کشف برای خصوص مخاطب نیست، بلکه سترو کشف عرفی است، مستور عرفی آن است که معمولاً کسی از آن عیب خبر ندارد یا بیشتر مردم اطلاعی ندارند. و مکشوف عرفی آن است که مردم معمولاً می دانند این شخص دچار این عیب یا نقص است؛ اگرچه عده‌های هم بیاطلاع باشند بنابراین ذکر امری که مستور عرفی است، غیبت است و ذکر امری که مکشوف عرفی است حتی نزد کسانی که اطلاع ندارند هم غیبت نیست.^۱

یکی از موارد غیبت ضبط مکالمات تلفنی به قصد ضبط و ثبت خطای فرد و نشان دادن به دیگران است.

۱. رساله آموزش، رهبری، ج ۲، ص ۶۷
فلسفه ایران، تهران، چاپ: اول، ۱۳۶۰

تمسخر

هر روز هزاران هزار پیامک درباره تمسخر افراد یا قومیتها ارسال و دریافت می شود.

تمسخر یعنی ریشخند کردن که در آن تحقیر فرد یا قوم یا باوری است.

برخی با ارسال پیامکهای طنز، اصول و آموزه های دینی را بی ارزش جلوه می دهند و آن را مسخره می کنند.

تقلید از لهجه های مختلف

تقلید از لهجه های مختلف، در صورتی که برای تمسخر و استهزاء باشد، در حرمت آن هیچ شکی نیست؛ اگرچه غیبت نیست؛ چون این لهجه خاص، امر مستوری نیست. علاوه بر اینکه اصلاً عیب نیست؛ به همین سبب غیبت نیست. اما اگر از روی تمسخر و استهزاء باشد، حرام است، فرقی نمیکند که لهجه منطقیهای را تقلید کند، یا شخص خاصی را، تنها تفاوت در این است که اگر غرض او تقلید لهجه عموم باشد، این اهانت به همه آن جمعیت می شود که طبعاً آثار خاص خودش را دارد؛ مثلاً اگر بخواهد طلب حلالیت کند، بایستی از یکایک آنها حلالیت بطلبد، ولی اگر تقلید لهجه برای تمسخر نیست،

حرام نیست.^۱

پیامک‌های قداست شکن

برخی از شوخی‌ها متوجه موضوعات دینی و آموزه‌های سعادت بخش مذهبی می‌شود هرچند که شاید انگیزه بهره‌گیرندگان از چنین شوخی‌ها و مزاح‌هایی، فقط تفریح و خنداندن مخاطب باشد، ولی در ماهیت آن‌ها وهن دین نهفته است.

برخی افراد به قصد تخریب اعتقادات مذهبی مردم، با ارسال پیامک‌های طنز به تمسخر عاشورا، محرم، روزه و... می‌پردازند. برخی نیز پس از دریافت این پیامک‌ها، فریب می‌خورند و فقط برای خنداندن دیگران، آن‌ها را برای دوستان و آشنایان خود می‌فرستند و ناخواسته، آلت دست دشمنان دین می‌شوند. این روش برخی کافران در صدر اسلام بوده است. قرآن کریم جهت مبارزه با آنان به مؤمنان دستور داد که از سیره نادرست آنان پرهیز کنند:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّخِذُوا الَّذِينَ اتَّخَذُوا دِينَكُمْ هُزُوًا
وَلِعِبًا مِّنَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ مِن قَبْلِكُمْ وَالْكَفَّارَ أَوْلِيَاءَ
وَاتَّقُوا اللَّهَ إِنَّ كُنُتُمْ مُؤْمِنِينَ﴾^۲ (ای کسانی که ایمان

۱. رساله آموزش، رهبری، ج ۲ ص ۶۸

۲. سوره مائده آیه ۵۷

آوردید، کافران و اهل کتابی را که دین شما را به تمسخر گرفته و بازیچه‌اش پنداشته‌اند، دوست خود مگیرید و از خدا پرهیزید؛ اگر ایمان دارید).

آلودگی صوتی

هر نوع صدایی که انسان تمایل به شنیدن آن نداشته باشد و به‌گونه‌ای نسبت به آن احساس آزرده‌گی کند یا سبب ایجاد آسیب و اختلال اعصاب شنوایی شود، آلودگی صوتی شناخته و تعریف می‌شود.

هرفردی هنگام گوش کردن به صدای موسیقی، تلویزیون یا رادیو، باید مراعات حال اطرافیان خود را بنماید، چون شاید آنچه برای ما صدایی دل‌نشین است برای دیگری آزاردهنده باشد.

اگر فردی از همدست یا هدفن استفاده می‌کند یا در فضای بسته و محدود موسیقی پخش می‌شود (داخل اتومبیل)، حجم صدا باید کم باشد. اگر فردی که در ۹۰ سانتیمتری منبع صدا ایستاده، قادر به شنیدن صدای موسیقی از همدست یا هدفن باشد، صدای موسیقی دستگاه؛ بسیار بالاست^۱

۱. برگرفته از سایت پرشین پرشیا: www.persianpersia.com

بخش هشتم

هشدار در میزان استفاده از تلفن همراه

اعتیاد به تلفن همراه

تلفن همراه، همان قدر که مفید است، می‌تواند مضر نیز باشد. استفاده از این وسیله برای برخی افراد، حالت وسواسی پیدا کرده است.

بر اساس تحقیقات انجام شده؛ ترس از جدا شدن از تلفن همراه، بیماری که در علم روانشناسی «نوموفوبیا (nomophobia)» نامیده می‌شود، در حال افزایش است.

در این تحقیقات نشان داده شده است که زنان بیشتر از مردان درگیر این بیماری هستند زیرا در مقایسه با ۶۱ در صد مردانی که می‌ترسند از گوشی خود جدا شوند، ۷۰ درصد زنان هستند که این ترس را در خود دارند. البته در مقابل این تحقیق نشان می‌دهد که بیشتر مردان هستند که تمایل دارند دو گوشی، همراه خود داشته باشند، که اگر یکی از آن‌ها را از دست دادند دچار استرس زیادی نشوند.

داده‌های این تحقیق نشان می‌دهد بیشترین افرادی که هنگام جدا شدن از تلفن همراه عرق سرد روی پیشانی‌شان می‌نشیند نسل جوان هستند، زیرا ۷۷ درصد افرادی که سنینی بین ۱۸ تا ۲۴ سال داشتند گفته بودند اگر بخواهند از تلفن همراه خود جدا شوند احساس نگرانی می‌کنند. البته به نظر می‌رسد این آمار بیشتر به خاطر این باشد که این نسل با تلفن همراه و وسایلی از این دست بزرگ شده‌اند.^۱

تلفن همراه و کودکان

س: از چه زمانی برای بچه‌ها تلفن همراه بخریم؟
ج: توسعه فناوری همیشه مفید نیست. انیشتین می‌گوید: «من از روزی هراس دارم که فناوری از تعامل انسانی سبقت بگیرد. چنین روزی، دنیا نسلی از احمق‌ها خواهد داشت.

همه ما از فن‌آوری استفاده می‌کنیم اما اگر قرار باشد فن‌آوری همه زندگی ما را فرا بگیرد، فاتحه انسانیت و مهربانی را باید خواند.^۲

حدود ۵۰ سال پیش در میان خانواده‌ها این تفکر رایج بود که باید از خانواده و فرزندان خودمان حفاظت

۱. سایت دکتر سلام www.hidoctor.ir

۲. مجله دکتر سلام <http://www.hidoctor.ir>

بکنیم. حفاظت در آن دوره و زمانه، به معنای دورنگه داشتن و تماس نداشتن بچه‌ها با چیزی بود که به نظر بزرگ‌ترها غلط یا اشتباه می‌آمد؛ مثلاً مردم تصور می‌کنند اگر فرزندشان را از سیگار دور کنند، به هیچ وجه سیگاری نخواهد شد اما در عصر کنونی، فناوری به حدی پیشرفت و گسترش داشته که دیگر امکان روبه رو نشدن بچه‌ها با آن به خواست والدین، وجود ندارد. ما امروز نمی‌توانیم فرزندان خود را از اینترنت، تلفن همراه یا سایر وسایل ارتباطی دورنگه داریم. بچه‌ها می‌توانند به سادگی درباره فناوری‌های جدید در محیط‌های دوستانه و حتی خانوادگی اطلاعات به دست بیاورند و دورنگه داشتن آنان از رایانه و تلفن همراه به معنای بی‌اطلاع ماندن آنان درباره چنین لوازم و امکاناتی نیست.

نمی‌توانیم به صراحت سنی را برای خرید تلفن همراه برای کودکان مشخص کنیم و مثلاً بگوییم هر وقت فرزند شما به ۱۲ سالگی رسید، می‌توانید برایش تلفن همراه بخرید. ما باید به فرزندان خود اصول و روش صحیح استفاده از فناوری را بیاموزیم و به آنان بگوییم باید از وسایل ارتباطی مانند تلفن همراه یا رایانه به نحوی استفاده کنند که برای آنان و دنیای اطرافشان ضرری نداشته باشد و به کسی صدمه‌ای نزند. نیز والدین باید به این نتیجه

برسند که داشتن و استفاده از وسیله ای مانند تلفن همراه برای فرزندشان لازم است یا نه.

عده ای از والدین می گویند فرزندان آن ها تلفن همراه را برای بازی های هیجان انگیز آن می خواهند؛ در این صورت می توان به جای تلفن همراه یک وسیله مخصوص بازی برای آن ها تهیه کرد.

از سوی دیگر بچه هایی هم هستند که به دلیل جدا شدن پدر و مادرشان از یکدیگر، به برقراری ارتباط با پدر یا مادری که کنارشان نیست نیاز دارند، در چنین شرایطی داشتن تلفن همراه برای چنین بچه هایی نوعی حل مسئله محسوب می شود. متأسفانه چشم و هم چشمی ها به خرید تلفن همراه برای بچه ها هم رسیده است.

این چشم و هم چشمی و خرید بدون تدبیر تلفن همراه برای برخی بچه ها، مانند چاقوی دولبه ای است که به طور حتم یک لبه آن، خود خانواده را تحت تأثیر قرار خواهد داد. به عبارت ساده تر، وقتی شما یک وسیله گران قیمت اما ناکارآمد برای فرزندتان می خرید، او را متوقع خواهید کرد و این توقع به مرور زمان سیر صعودی خواهد داشت.

گاهی ما برای بالا بردن اعتماد به نفس فرزند خود برای او وسیله های گران قیمتی می خریم اما اگر این وسیله را گم یا خراب کند، سرزنش و تحقیرش می کنیم که این

باعث تخریب اعتماد به نفسش خواهد شد. نتیجه اینکه تلفن همراه باید با توجه به توانمندی و کارایی برای بچه‌ها خریداری شود.^۱

تلفن همراه، وسیله‌ای برای ارتباط با دیگران است. بنابراین، والدین هنگامی باید برای کودکان خود تلفن همراه بخرند که بخواهند با آنان در ارتباط باشند بنابراین، نباید برای کودکانی که نیاز به تلفن همراه ندارند، نیاز کاذب درست کرد و تلفن همراه برای او خرید.

تلفن همراه و سلامتی جسم

س: مضرات تلفن همراه برای سلامت چیست؟

ج: در سال‌های اخیر، ترس و نگرانی عمومی در مورد پرتوهای ساطع شده از تلفن‌های همراه، به طرح نظریه‌های متعددی درباره تأثیرات این پرتوها بر سلامتی منجر شده است. ادعاهایی مثل خطر بالای سرطان مغز یا تولد کودکان آسیب‌دیده از مادران استفاده‌کننده از موبایل، با تحقیقات علمی، رد شده‌اند؛ اما تحقیقات، اثرات منفی دیگری را که موبایل ممکن است بر سلامتی انسان داشته باشد مطرح کرده‌اند:

۱. دکتر نسرین امیری روان (پزشک کودک و نوجوان و عضو هیأت علمی دانشگاه علوم بهزیستی و توان بخشی، منبع: ایران ویج)

تجمع میکروب روی تلفن همراه

تحقیقات جدید حاکی از آن است که روی تلفن همراه، میکروب‌هایی شناسایی شده که برای سلامتی انسان خطرناک‌اند. در این تحقیقات ۹۴/۵ درصد موبایل‌های بررسی شده، آلوده به باکتری بودند. بعضی از این باکتری‌ها نسبت به آنتی‌بیوتیک‌های معمول مقاوم بودند. راه حل ارائه شده برای این مشکل، استفاده از دستمال یا اسپری ضد عفونی‌کننده برای حداقل یک یا دو بار در روز اعلام شد.

احساس ارتعاش

احساس ارتعاش توسط کاربران معتاد به موبایل می‌تواند از اثرات سوء آزاردهنده این وسیله باشد. در تحقیقات آمده است که بسیاری از کاربران موبایل، حتی وقتی که تلفنشان در حالت بی صدا قرار داشت، احساس ارتعاش کردند.

دکتر بار، استاد دانشگاه نیویورک می‌گوید: «وقتی زیاد از موبایل استفاده کنید، این وسیله تبدیل به بخشی از شما می‌شود. انگار که در طول روز جوراب تنگی پوشیده باشید و وقتی آن را درمی‌آورید، هنوز آن را روی پایتان احساس می‌کنید.» افراد عادت می‌کنند شدت‌های کمتری از ارتعاش را تشخیص دهند تا سریع‌تر پاسخ دهند. با تکرار

آن، رابطه بین اعصاب محیطی و مغز قوی ترمی شود و به پاسخ خودکار و خودبه خود کمک می‌کند. این تکرار باعث می‌شود که گاهی این پاسخ خودکار به محرکی داده شود که اصلاً وجود خارجی ندارد.

حساسیت و آلرژی

افرادی که نسبت به فلزات خاص، مثل نیکل، آلرژی دارند، ممکن است در اثر استفاده از موبایل، دچار درماتیت تماسی^۱ شوند. این مشکل در سال‌های اخیر به طور فزاینده‌ای دیده شده است. نیکل، فلزی است که در محصولات متنوعی، مثل زیورآلات، قلاب کمر بند و بند ساعت، به طور گسترده به کار می‌رود. این فلز شایع‌ترین علت درماتیت تماسی در جهان مدرن است. علایم واکنش به نیکل از قرمزی ساده تا جوش‌های پوستی یا حتی تاول متغیر است. بنابر تحقیقات، اغلب موبایل‌ها در اطراف دکمه منو، نزدیک محل آرم مدل، اطراف حاشیه صفحه گوشی یا روی بخشی از گوشی که رنگ آن ساییده شده، حاوی فلز نیکل بودند.

خطرات صدای بلند موسیقی

با پیشرفت فنّاوری و جمع شدن امکانات مورد نیاز در یک وسیله، تعداد رو به رشدی از افراد از موبایل‌شان برای

۱. درماتیت (Dermatitis) التهاب پوست

ذخیره و گوش دادن به موسیقی مورد علاقه‌شان استفاده می‌کنند. اگر موسیقی را با صدای خیلی بلند گوش کنیم، به سلامتی ما آسیب وارد می‌شود. صداهای بلندتر از ۸۵ دسی بل به شنوایی آسیب می‌زنند. مکالمه معمولی حدود ۶۰ دسی بل شدت صوتی دارد و بیشتر استریوی موبایل‌ها تا ۱۰۰ دسی بل شدت صوتی خروجی دارند.^۱

خطر بیدار شدن با زنگ موبایل

پزشکان توصیه می‌کنند بهتر است برای بیدار شدن از زنگ موبایل استفاده نکنید و آن را از خود دور نگه دارید. بیدار شدن با موبایل باعث افزایش نبض و ضربان قلب می‌شود

نتایج مطالعات نشان می‌دهند افرادی که با زنگ موبایل از خواب بیدار می‌شوند، در طول روز احساس کسالت و خستگی بیشتری دارند و دچار سردرد و گاهی میگرن‌های عصبی می‌شوند.

پزشکان به افرادی که صبح‌ها سخت از خواب بیدار می‌شوند توصیه می‌کنند حتماً از ساعت برای تنظیم ساعت خواب خود استفاده کنند.^۲

۱. ترجمه: دکتر سید محمد مهدی بیکایی، منبع: abc News، سایت

تبیان: <http://www.tebyan.net>

۲. سایت مجله دکتر سلام

تلفن همراه و رانندگی

در تحقیقات دانشمندان، سه گروه راننده مقایسه شده‌اند.

گروهی که با تلفن همراه صحبت می‌کردند، گروهی که از مشروبات الکلی استفاده کرده بودند (به میزان مصوب قانون آمریکا [با الکل ۸٪] و گروه سوم رانندگان هوشیار و بدون استفاده از تلفن همراه.

نتایج این پژوهش نشان داد، افرادی که با تلفن حرف می‌زدند، بیش از پنج برابر افراد در حالت طبیعی تصادف کردند و تعداد تصادف گروه با تلفن همراه حتی از افراد مست بیشتر بود. نکته‌ای که در رفتارهای این دو گروه مشاهده شد، آن بود که افراد مست هنگام رانندگی حالتی پرخاشجویانه پیدا می‌کنند و علت اصلی تصادف آنها چنین رفتارهایی است و افرادی که زمان رانندگی از تلفن همراه استفاده می‌کنند، بیش از حد آهسته و محتاط می‌رانند و همین باعث حادثه می‌شود. مطالعه این گروه نشان داد استفاده از تلفن همراه زمان واکنش را ۹ تا ۱۹ درصد (بسته به موقعیت‌های مختلف) افزایش می‌دهد که زمینه‌ساز بروز تصادف خواهد شد. استفاده از تلفن همراه علاوه بر بالا بردن میزان تصادفات، با کم کردن سرعت راننده، هنگامی که می‌تواند سریع‌تر براند، باعث

اختلال در ترافیک و عبور و مرور خودروها می شود. در تحقیقات، دو مدل گوشی معمولی و هندزفری، با هم مقایسه شدند اما تفاوتی بین این دو گروه از لحاظ میزان تصادفات دیده نشد. این بررسی نشان می دهد احتمالاً مشکل تلفن همراه بیش از ایجاد اختلال فیزیکی در کنترل فرمان و دنده، کم کردن تمرکز فرد است که حتی در هنگام استفاده از هندزفری هم کماکان باقی می ماند. در تحقیقات دانشمندان، مشاهده شد، فردی که از تلفن همراه استفاده می کند، ۵۰ درصد صحنه هایی را که چشمش می بیند، مغزش پردازش نمی کند. یعنی در واقع فرد این صحنه ها را دیده، ولی ندیده! آمار نشان می دهد ۷۵ درصد تصادفاتی که روزانه در شهرها اتفاق می افتد، ناشی از انحراف توجه راننده است. البته با توجه به افزایش استفاده از تلفن همراه در کشور ایران، می توان گفت موارد زیادی از این انحراف توجه ها به دلیل استفاده از تلفن همراه است.^۱

۱. سایت جامع اطلاعات پزشکی ایران سلامت:

بخش هفتم

رایتل

س: شبکه مخابراتی نسل سوم یا 3G چیست؟
 ج: نام‌گذاری نسل‌های تلفن همراه، عموماً به تغییر ماهیت بنیادی خدمت ارائه شده اشاره دارد.

در سال ۱۹۸۱ م.، نسل اول تلفن همراه با تلفن‌های همراه آنالوگ (غیرهوشمند) آغاز شد هنگامی که فناوری آنالوگ جای خود را به فناوری دیجیتال (هوشمند) می‌داد نسل دوم تلفن همراه در سال ۱۹۹۲ م. آغاز شد.

در سال ۲۰۰۱ م.، یعنی زمانی که پشتیبانی از چندرسانه‌ای‌ها (مانند ارتباط تصویری) کلید خورد نسل سوم تلفن همراه شروع شد. انتظار می‌رود در سال‌های ۲۰۱۳-۲۰۱۴ نسل چهارم «واقعی» تلفن همراه که پروتکل شبکه آن مبتنی بر اینترنت خواهد بود منجر به ایجاد امکان اتصال پهن باند چند گیگابیتی شود؛ سرعتی که بیش از چهارصد برابر سرعت تعریف شده برای اینترنت

پهن باند در کشور ایران خواهد بود.^۱ عاملی که باعث تفاوت ۳G و سیستم کنونی تلفن همراه است؛ شبکه‌های آن است. شبکه‌های ۳G حجم بسیار وسیع‌تری از اطلاعات را منتقل می‌کنند. مانند ارسال ویدئو کلیپ، آهنگ‌ها، بازی‌ها و مانند آن نسل سوم تلفن همراه یا ۳G که در ایران به نام رایتل شناخته شده و نسل چهارم 4G نام‌گذاری شده است. واژه «رایتل» از دو کلمه «رایت» به معنای هوش و خرد و «تل» به معنای تلفن تشکیل شده است که یک شرکت وابسته به تأمین اجتماعی، راهاندازی این پروژه را به عهده دارد.

امروزه اکثر قریب به اتفاق کشورهای جهان در حال استفاده از این سیستم یا در حال راه‌اندازی آن هستند. و با آمدن نسل چهارم باید بپذیریم که دنیای فتاوری، منتظر اجازه فرد یا دولتی نمیماند و اگر با آن پیشرفت نکنی، دیگر نمی‌توانی به قافله علم بررسی چون علوم بسیار سریع پیشرفت می‌کند. بودن در مسیر توسعه علمی مجاهدتی عظیم می‌خواهد.

دلایل موافقان و مخالفان نسل سوم تلفن همراه

۱. رسانه، ابزار قدرت است و در عصر ارتباطات،

۱. به نقل از ویکی‌پدیا، دانشنامه آزاد <http://fa.wikipedia.org/wiki>

- قدرت از آن کسی است که حرف اول را می زند.
۲. رایتل، منافع علمی و آموزشی بسیاری دارد و در مدارس و دانشگاهها بسیار کاربردی است.
 ۳. نسل سوم تلفن همراه، زمینه توسعه دیگر ابعاد کشور را فراهم می کند؛ مانند دولت الکترونیک که به خاطر نبود نسل سوم، بعضی خدمات را نمی تواند ارائه دهد
 ۴. رایتل، مانند بسیاری از فناوریها جزء آلات مشترک است، می تواند در کارهای مثبت و منفی استفاده شود.
 ۵. دولت با وضع قوانین سخت گیرانه و کنترل موارد خاص می تواند از سوء استفاده های احتمالی جلوگیری کند.
 ۶. مقابله با علم، امکان پذیر نیست باید علم را بومی سازی کرد و به خدمت گرفت؛ یعنی خطرهای نسل سوم تلفن همراه را باید کاهش داد.
 ۷. هم اکنون مشابه آن در اینترنت وجود دارد و امکان ارتباط تصویری در شبکه موجود است. دلایل مخالفین نسل سوم تلفن همراه
 ۸. قابلیت فساد آن، بالاست.
 ۹. امکان سوء استفاده از آن، بسیار است.

۱۰. استفاده از آن، ضرورت ندارد.
 ۱۱. توجیهی برای عموم ندارد.
 ۱۲. باعث تزلزل خانواده می شود.
 ۱۳. با تمایلات نفسانی سازگاری دارد.
 ۱۴. مسیر گناه را هموار می کند.
 ۱۵. امنیت ناموسی را از بین می برد.
 ۱۶. دست دشمنان را برای ضربه زدن باز می گذارد.
 ۱۷. برای گسترش آن فرهنگ سازی نشده است.
- بنابراین ما سه گزینه در پیش روی داریم:
۱. طرد کردن و مانع شدن ورود این فناوری به داخل کشور؛
 ۲. تسلیم شدن در برابر ضررهای آن به خاطر فایده هایی که دارد؛
 ۳. تدبیر کردن و مدیریت فناوری با شناخت توانایی های آن و مقاومت در برابر مضراتش.
- استفتایی که از دفتر مراجع عظام در این زمینه شده ، به شرح ذیل است:
- مقام رهبری آیت الله خامنه ای: چنانچه از آن، استفاده حرام و مفسده انگیز صورت نگیرد، اشکال ندارد و خرید و فروش آن تابع همین امر است.
- آیت الله سیستانی: کسی که مطمئن نیست نگه داری

این سیم کارت سبب کشیده شدن او به استفاده از آن در کارهای حرام نمی شود نباید آن را نگه داری کند.

آیت الله نوری همدانی: در صورت استفاده صحیح و عدم وجود مفسده، بلامانع است.

آیت الله مکارم: به یقین مفسد این کار از فوائد آن بیشتر است و منشأ مفسد جدیدی در جامعه ما که متاسفانه درگیر مفسد مختلفی است خواهد شد و با توجه به اینکه ضرورتی برای اصل این کار نیست بنابراین شرکتهای خصوصی و دولتی باید از آن خودداری کنند.»

بخش هشتم

آداب موبایل

در مکان‌های عمومی و اماکن خاص، مانند مسجد و کتابخانه، زنگ تلفن تمرکز انسان را به هم می‌ریزد و اگر باعث ضایع شدن وقت دیگران شود، جایز نیست.

در مکان‌هایی که جای استراحت است، ادب حکم می‌کند که وسیله آزار دیگران را فراهم نکنیم و صدای تلفن همراه خود را در حالت سکوت قرار دهیم و هنگام مکالمه با صدای آهسته صحبت کنیم.

امروزه شاهد گسترش اضطراب در جامعه هستیم از این رو، هر روز شاهد مکالمه مردم با حالتی پرخاشگرانه هستیم. صحبت تلفنی در حکم صحبت حضوری است و از آداب و اخلاق اسلامی به دور است که چنین برخوردی با اطرافیان خود داشته باشیم.

یکی از معضلات و گرفتاری‌های امروزی، مکالمات طولانی و غیرمفید است که دامن‌گیر جامعه ما شده است و گاه نوعی ناهنجاری به حساب می‌آید؛ مثلاً افرادی

به جای صلۀ رحم، ترجیح می دهند از طریق مکالمه طولانی با بستگان خود، این وظیفه را انجام دهند؛ در حالی که صلۀ رحمی که با دیدار حضوری محقق می شود هرگز با مکالمه طولانی قابل قیاس نیست.

فهرست منابع

۱. قرآن
۲. استفتاءات امام، انتشارات اسلامی (وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم)، چاپ پاییز ۱۳۸۰
۳. استفتاءات آیت الله بهجت، انتشارات دفتر حضرت آیه الله بهجت، قم، چاپ اول، ۱۴۲۸ ق
۴. استفتاءات جدید، آیه الله ناصر مکارم شیرازی، انتشارات مدرسه امام علی بن ابی طالب علیه السلام، قم، چاپ دوم، ۱۴۲۷ ق
۵. أجوبة الاستفتاءات، آیه الله سید علی خامنه ای، انتشارات دفتر معظم له در قم، چاپ اول، ۱۴۲۴ ق
۶. تحریر الوسيلة، امام خمینی رحمته الله علیه، ترجمه، علی اسلامی، انتشارات اسلامی (وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه

- قم) چاپ ۱۴۲۵ ق
۷. توضیح المسائل ۱۳ مرجع ، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین سال ۱۳۸۶ ش
۸. جامع الشتات فی اجوبة السؤالات، میرزای قمی، مؤسسه کیهان، تهران، چاپ اول، ۱۴۱۳ ق
۹. الجعفریات (الأشعثیات)، محمد بن محمد اشعث کوفی، مکتبه نینوی الحدیثة، تهران.
۱۰. الحدائق الناضرة فی أحكام العترة الطاهرة، یوسف بحرانی، دفتر انتشارات اسلامی، قم، چاپ اول، ۱۴۰۵ ق
۱۱. رساله آموزشی، رهبری، فقه روزا) وابسته به انتشارات انقلاب اسلامی)، چاپ اول ۱۳۹۲ ش.
۱۲. صحیفه امام خمینی، ناشر: مؤسسه تنظیم و نشر آثار امام خمینی، تهران، چاپ: ۱۳۸۶ ش
۱۳. فقه و حقوق (مجموعه آثار)، مرتضی مطهری. (نرم افزار فقهی نور)
۱۴. حقوق مدنی، حبیب الله طاهری، ، دفتر انتشارات اسلامی وابسته به جامعه مدرسین حوزه علمیه قم، چاپ دوم، ۱۴۱۸ ق
۱۵. فرهنگ فقه مطابق مذهب اهل بیت (علیهم السلام)، جمعی از پژوهشگران زیر نظر آیه الله سید محمود هاشمی شاهرودی ناشر: مؤسسه دائرة المعارف فقه، قم، چاپ اول، ۱۴۲۶ ق
۱۶. قاعده لا ضرر ولا ضرار، آیه الله سید علی حسینی سیستانی،

- (نرم افزار فقهی نور)
۱۷. قواعد فقهیه، سید محمد بجنوردی، مؤسسه عروج، تهران چاپ سوم، ۱۴۰۱ ق
۱۸. مستدرک الوسائل و مستنبط المسائل؛ محدث نوری، مؤسسه آل البيت علیهم السلام، بیروت - لبنان، چاپ اول، ۱۴۰۸ ق
۱۹. کتاب المکاسب، مرتضی انصاری، مؤسسه مطبوعاتی دارالکتاب، قم، چاپ سوم، ۱۴۱۰ ق
۲۰. من لا یحضره الفقیه، محمد بن علی بن بابویه (شیخ صدوق) مترجم: غفاری، علی اکبر، نشر صدوق، تهران، اول، ۱۴۰۹ ه ق
۲۱. مجمع البحرین، طریحی، فخرالدین، کتاب فروشی مرتضوی، تهران - سوم، ۱۴۱۶
۲۲. مجمع المسائل، آیه الله سید محمد رضا موسوی گلپایگانی، دارالقرآن الکریم، قم - ایران، دوم، ۱۴۰۹ ق
۲۳. مجله اینترنتی برترین ها:
- <http://www.bartarinha.ir/fa/news>
۲۴. الکافی، الشیخ کلینی، ناشر: دارالکتب الإسلامیة، تاریخ نشر: ۱۴۰۷ ه ق نوبت چاپ: چهارم
۲۵. کتاب النکاح، آیه الله ناصر مکارم شیرازی، مدرسه امام علی بن ابی طالب علیهم السلام، قم چاپ اول، ۱۴۲۴
۲۶. وسائل الشیعة، محمد بن حسن، حرّ، عاملی، مؤسسه آل البيت علیهم السلام، قم، چاپ اول، ۱۴۰۹

۲۷. سایت راسخون: <http://www.rasekhood.net>
۲۸. سایت مقام رهبری، آیت الله خامنه‌ای
۲۹. سایت آیت الله بهجت
۳۰. سایت آیت الله مکارم
۳۱. سایت آیت الله سبحانی
۳۲. سایت تبیان: <http://www.tebyan.net>
۳۳. سایت اسلام کوئست: <http://islamquest.net>
۳۴. سایت پرسمان احکام: orseman.mihanblog.com
۳۵. سایت همراه اول: <http://www.mci.ir/mci-history>
۳۶. سایت نشریه الکترونیکی پرسمان:
<http://www.porseman.org>
۳۷. سایت مجله دکتر سلام:
<http://www.hidoctor.ir>
۳۸. سایت پرشین پرشیا: www.persianpersia.com
۳۹. سایت جامع اطلاعات پزشکی ایران سلامت:
(<http://forum.iransalamat.com>)
۴۰. سایت ویکی‌پدیا: <http://fa.wikipedia.org/wiki>
۴۱. سایت پرسمان دانشجو.